

OPINNÄYTETYÖ

Kansainvälisten lukio-opiskelijoiden tukeminen

Pilvi Potasev

Yhteisöpedagogi, AMK

Järjestö- ja nuorisotyö

(210 op)

05/2026

Tiivistelmä

Humanistinen ammattikorkeakoulu
[Yhteisöpedagogi (AMK), Järjestö- ja nuorisotyön koulutus]

Tekijä: Pilvi Potasev

Opinnäytetyön nimi: Kansainvälisten lukio-opiskelijoiden tukeminen

Sivumäärä: 34 ja 19 liitesivua

Työn tilaaja: Meijän lukio 2 – Lukiolaisten koulupudokkuuden ennaltaehkäisy ja hyvinvoinnin tukeminen Itä-Suomessa –hanke

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella, mitä tietoa kansainväliset lukio-opiskelijat ovat saaneet opiskelusta ja asumisesta Suomessa ennen heidän opintojaan sekä millaista tukea he saavat opintojen aikana. Työn tilaajana toimi Meijän Lukio 2-Lukiolaisten koulupudokkuuden ennaltaehkäisy ja hyvinvoinnin tukeminen Itä-Suomessa-hanke.

Opinnäytetyössä käytettiin aineistonkeruun menetelmänä sähköistä kyselytutkimusta, joka laadittiin Webropol-alustalla. Kyselylomake rakennettiin tietoperustan ja aiemman tiedon pohjalta. Se muotoiltiin myös kohderyhmälle ymmärrettäväksi. Verkkokysely jaettiin viiteen yhteistyölukioon, joissa 74 opiskelijaa vastasi siihen hanketiimin johdolla. Kyselystä saatiin hyvä käsitys kansainvälisten opiskelijoiden tuen ja tiedon tarpeista.

Kyselyn tulosten perusteella kansainvälisten opiskelijoiden saama ennakkotieto opinnoista ja asumisesta Suomessa on ollut osittain riittämätöntä ja sitä hankitaan usein epävirallisten kanavien kautta. Tietoa on saatu pääosin vain opintojen perusrakenteista ja asumisen kustannuksista. Opiskelijoiden kokemuksen mukaan kouluyhteisöön kuulumisen ja ystävyssuhteiden rakentaminen on vähäistä. Kansainväliset opiskelijat toivovat kokonaisvaltaisempaa tiedottamista ja yksilöllisempää tukea esimerkiksi suomen kielen oppimiseen.

Kyselyaineiston perusteella on annettu kehitysideoita, miten kansainvälisiä lukio-opiskelijoita voisi tukea paremmin jatkossa ja kehitetty kansainvälisten lukio-opiskelijoiden opas tukemaan heidän opintojen alkua. Tämän lisäksi opinnäytetyöstä on nostettu aiheita, joita voi jatkokehittää ja tutkia tulevaisuudessa.

Asiasanat: kansainväliset opiskelijat, lukio, yhteisöön kuulumisen, kotoutuminen, koulukiinnittyminen

Abstract

Humak University of Applied Sciences

[Community educator, Bachelor's degree Programme in NGO and youth work]

Author: Pilvi Potasev

Title: Supporting international upper secondary school students

Number of Pages: 34 and 19 attachment pages

Commissioned by: Our High School 2 - Preventing High School Dropout and Promoting Well-being in Eastern Finland

The objective of this thesis was to examine what information international upper secondary school students received about studying and living in Finland before their studies, and what kind of support they received during their studies. The thesis was commissioned by Our High School 2 - Preventing High School Dropout and Promoting Well-being in Eastern Finland project.

The data was collected using an electronic survey created on the Webropol platform. The questionnaire was based on the theoretical framework and previous research and was designed for the target group. The survey was distributed to five upper secondary schools, and 74 students responded under the guidance of the project team.

The results showed that the information received before studies was partly insufficient and was often obtained through informal channels. Most information concerned the basic structure of studies and living costs. The respondents reported limited experiences of belonging to the school community and forming friendships. They expressed a need for more comprehensive information and more individual support, especially in learning the Finnish language.

The findings indicate that international students need clearer and more comprehensive information before their studies and more targeted support during their studies. Further development is required to improve support services and strengthen students' sense of belonging. The results also suggest topics for future research.

Keywords: international students, upper secondary school, sense of belonging, integration, attachment to school

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Tilaaja ja kehittämiskohde	3
2.1	Tilaajan esittely	3
2.2	Kehittämiskohteen tarve ja tavoitteet	3
3	Tietoperusta	5
3.1	Kansainväliset opiskelijat suomalaisissa lukioissa	5
3.2	Tuen ja tiedon merkitys	6
3.3	Kouluun kiinnittyminen	8
3.4	Osallisuus ja yhteisöön kuuluminen	9
3.5	Lukio vahvistamassa kotoutumista	10
4	Kyselymenetelmä ja aineistonkeruu.....	12
4.1	Kysely menetelmänä.....	12
4.2	Kyselyn laatiminen	12
4.3	Kyselyn toteutus	15
4.4	Kyselyn analysointi.....	16
5	Aineistonkeruun tulokset.....	17
5.1	Ennen opintoja saatu tieto	17
5.2	Opintojen tuki ja yhteisöön kiinnittyminen	21
5.3	Opintojen sujuminen ja haasteet	23
5.4	Arjen tuki ja palvelut.....	25
5.5	Opiskelijoiden kokemukset	27
6	Kansainvälisten opiskelijoiden opas	29
7	Yhteenveto ja johtopäätökset	30

7.1	Keskeiset tulokset	30
7.2	Kehitysideat	31
7.3	Aiheen jatkokehittäminen	33
8	Pohdinta	34
	Lähteet	35
	Liitteet.....	39

1 Johdanto

Viime vuosina opiskelijoiden kieli- ja kulttuuritaustojen moninaistuminen on näkynyt laajalti Suomen oppilaitoksissa. Vuonna 2021 vieraskielisten opiskelijoiden osuus kaikista lukiossa opiskelevista on ollut yli 7 %, vaikka lukio-opiskelijoiden kokonaismäärä on samaan aikaan laskenut. Käytännössä kansainvälisten opiskelijoiden lisääntyminen voi tarkoittaa erilaisten tuen tarpeiden kasvua oppilaitoksissa (Värri, 2023) ja tätä kautta tarvetta kehittää ohjausta, tiedottamista ja tukipalveluita opiskelijoiden hyvinvoinnin ja kotoutumisen tukemiseksi.

Opinnäytetyöni tilaajana toimii Meijän lukio 2 – Lukiolaisten koulupudokkuuden ennaltaehkäisy ja hyvinvoinnin tukeminen Itä-Suomessa-hanke, jonka tavoitteena on ehkäistä varhaisessa vaiheessa opiskelijoiden koulupudokkuutta ja syrjäytymistä (Hankesuunnitelma, 2024). Hankkeen yhteistyölukioihin saapuu vuosittain kansainvälisiä opiskelijoita, joista hanketyöntekijät ovat ilmaisseet huolta. Henkilöstön havaintojen mukaan kansainväliset opiskelijat eivät ole välttämättä saaneet tarpeeksi tietoa Suomessa asumisesta ja opiskelusta sekä neuvonta- ja tukipalveluista ennen opintojen alkamista, joka voi vaikeuttaa sopeutumista ja kouluun kiinnittymistä. Tämä on selkeä merkki siitä, että kansainvälisten opiskelijoiden tukemista ja tiedottamista on kehitettävä.

Vuonna 2025 uutisoitiin myös lakimuutoksesta, joka mahdollistaa tulevaisuudessa lukukausimaksujen perimisen EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta Suomeen tulevilta ammatti- ja lukio-opiskelijoilta (Suomen Uutiset, 2025). Kansainvälisillä opiskelijoilla on suuri merkitys pienillä paikkakunnilla sijaitsevilla lukioissa (Yle, 2025), sillä maaseutualueilla väestönkehitys on ollut jo pitkään laskussa ja erityisesti nuorten poismuutto on heikentänyt alueiden elinvoimaisuutta (Tervo ym., 2018).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa hankkeen yhteistyölukioihin saapuvien kansainvälisten opiskelijoiden kokemuksia opiskeluun ja asumiseen liittyvästä tiedottamisesta ennen opintojen alkamista Suomessa, heidän saamastaan tuesta ja kokemistaan tuen tarpeista. Kartoituksen pohjalta kehitän hankkeelle sähköisen kansainvälisten opiskelijoiden oppaan, joka sisältää keskeistä tietoa opiskelusta, asumisesta ja tukipalveluista Suomessa. Opa tulee toimimaan yhtenäisenä tiedonvälittäjän mallina lukioilla. Työssä en tarkastele laajemmin kuntatason palveluita tai kotoutumispolitiikkaa, vaan näkökulma rajautuu koulukontekstiin ja opiskelijoiden kokemuksiin.

Lukiolaisten tuen tarpeista ja koulukiinnittymisestä on tehty aiemmin tutkimuksia, mutta ne ovat käsitelleet yleisesti kaikkia lukiossa opiskelevia nuoria. Näistä tutkimuksista ei voida valittavasti aina nostaa kansainvälisten opiskelijoiden kokemuksia erikseen muista. Sanna Laineen opinnäytetyössä (2025) kuitenkin tarkasteltiin jo tarkemmin sitä, miten kuntien toimijat voivat olla tukemassa kansainvälisten lukio-opiskelijoiden kotoutumista ja kiinnittymistä yhteiskuntaan (Laine, 2025). Suurimmassa osassa samankaltaisissa tutkimuksissa kohderyhmänä on korkeakoulujen kansainväliset opiskelijat, joten on myös tärkeää huomioida lukioihin saapuvat nuoret.

Opinnäytetyöni etenee siten, että ensin esittelen työn tilaajan, kehittämiskohteen ja sen lähtökohdat. Sitten käsittelen työn tietoperustaa ja keskeisiä käsitteitä, joiden jälkeen käyn läpi tutkimusmenetelmänä toteutetun kyselyn. Sitten vuorossa on tutkimustulokset, niiden pohjalta kehitetty tuotos ja viimeisenä yhteenveto ja opinnäytetyön pohdinta.

Opinnäytetyössä olen hyödyntänyt tekoälyä (ChatGPT-5.3) abstraktin kirjoittamiseen, kyselymenetelmään liittyvien tiedotteiden tiivistämiseen sekä kyselylomakkeen kysymysten ja aihealueiden ideoimiseen.

2 Tilaaja ja kehittämiskohde

Tässä kappaleessa esittelen opinnäytetyöni tilaajan ja kerron miten itse olen suhteessa organisaatioon. Tämän jälkeen esittelen opinnäytetyön kehittämiskohteen, miten tarve siihen on havaittu ja mitä tavoitteita tällä työllä on.

2.1 Tilaajan esittely

Opinnäytetyöni tilaajana toimii Meijän Lukio 2 – Lukiolaisten koulupudokkuuden ennaltaehkäisy ja hyvinvoinnin tukeminen Itä-Suomessa-hanke. Se on Euroopan sosiaalirahaston (ESR+) osarahoittama hanke ja on käynnissä 30.6.2026 asti. Hankkeen tiimissä työskentelee projekti-päällikkö, kolme hyvinvointivalmentajaa, nuorisotyöntekijä ja kaksi nivelvaiheen opinto-ohjaajaa. Hankkeella on 14 kohdelukioita, jotka ovat Kallaveden lukio, Kuopion klassillinen lukio, Kuopion lyseon lukio, Kuopion taidelukio Lumit, Leppävirran lukio, Nilsin lukio, Rautalammin lukio, Joroisten lukio, Juankosken lukio, Savonlinnan lyseon lukio, Siilinjärven lukio, Sulkavan lukio, Suonenjoen lukio ja Vesannon lukio. (Hankesuunnitelma, 2024.)

Hankkeen tavoitteena on ennaltaehkäistä kohdelukioissa opiskelijoiden koulupudokkuutta sekä tukea heidän osaamista ja mielen hyvinvointia. Hanke myös kehittää lukioiden toimintakulttuuria tasavertaiseksi ja yhteisölliseksi ehkäisemällä koulupudokkuutta ja syrjäytymistä sekä edistämällä kouluinnittymistä ja hyvinvointia. Hanke kehittää, jalkauttaa ja kiinnittää matalan kynnyksen toimintoja, jotka ovat osana koulun arkea ja lisäävät nuorten osaamista sekä hyvinvointia. Toiminnot liittyvät lukiokoulutuksen toimintakulttuurin kehittämiseen, kouluinnittymisen edistämiseen, kohderyhmien osaamiseen ja osallisuuden lisäämiseen, digitalisaatiota ja teknologiaa hyödyntämällä. (Hankesuunnitelma, 2024.)

2.2 Kehittämiskohteen tarve ja tavoitteet

Olen suorittanut yhteisöpedagogin opintojeni aikana kolmannen ja neljännen ammatillisen harjoitteluni Meijän Lukio-hankkeessa. Harjoittelujaksot olivat yhteensä noin 22 viikkoa vuoden 2025 keväällä ja syksyllä. Opinnäytetyöni aihe nousi harjoittelujeni aikana suoraan hanketiimiltä, kun he ilmaisivat huolta yhteistyölukioihin saapuvista kansainvälisistä opiskelijoista.

Hanketiimin kertomuksien mukaan kansainväliset opiskelijat eivät ole välttämättä saaneet ennen opintojen alkua tarpeeksi tietoa siitä, millaista on asua ja opiskella Suomessa tai mitä erilaisia neuvonta- ja tukipalveluita he voivat opintojensa aikana hyödyntää. Heidän saamansa tieto saattaa olla myös hajanaista, jos yhtenäistä mallia opiskelijoiden tiedottamiseen ei ole kehitetty. Pienemmillä paikkakunnilla välimatkat tarvittaviin palveluihin ovat myös usein pitkiä ja opiskelijoilla voi mahdollisesti olla suomen kielen haasteita. Nämä asiat osoittavat, että kansainvälisiä opiskelijoita on tuettava paremmin jo ennen opintojen alkamista ja tätä kautta päätimme yhdessä tilaajan kanssa, että toteutan opinnäytetyön kansainvälisten opiskelijoiden tukemisesta. Heidän sanojensa mukaan hankkeella on ollut suuri tarve kansainvälisten opiskelijoiden osallistamiseksi, mutta resurssit ovat olleet vähissä.

Opinnäytetyöni tavoitteena on kartoittaa, miten kansainvälisiä opiskelijoita tiedotetaan ennen opintojen alkamista, millaista tietoa tai tukea he olisivat lisäksi tarvinneet ja millaista tukea he saavat opintojen aikana. Tarkastelen myös mitkä asiat mahdollisesti estävät tuen saamisen. Tavoitteena on tunnistaa kehittämistarpeita ja valmiita hyviä käytäntöjä, joiden pohjalta kehitän hankkeelle konkreettisen oppaan kansainvälisten opiskelijoiden tueksi, jonka lukijat voivat ottaa käyttöönsä. Opinnäytetyöni ja sen tuotos vastaavat suoraan hankkeen keskeisiin tavoitteisiin vahvistamalla kansainvälisten opiskelijoiden koulukiinnittymistä ja koulupudokkuuden ehkäisyä.

3 Tietoperusta

Tässä luvussa käsittelen opinnäytetyöni tietoperustaa. Kerron kansainvälisten opiskelijoiden tämänhetkisen tilanteen Suomessa ja käyn myös läpi heidän näkökulmastaan, millainen merkitys on oikeanlaisella tuella ja tiedolla, mitä tarkoittaa kouluun kiinnittyminen, osallisuus ja yhteisöön kuuluminen. Viimeisenä kerron lukion merkityksestä kotoutumisen tukena.

3.1 Kansainväliset opiskelijat suomalaisissa lukioissa

Kansainvälisille opiskelijoille on monia määritelmiä. Vuodesta 2015 lähtien UIS (Unescon tilastolaitos), OECD (Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö) ja EUROSTAT (Euroopan unionin tilastovirasto) ovat puhuneet ”internationally mobile students” määritelmästä, joka kääntyy suomeksi ”kansainvälisesti liikkuva opiskelija”. (Migration Data Portal, 2024.) Tämä sana on kuitenkin melko kömpelö ja todennäköisesti tämän vuoksi Suomeen on juurtunut termi ”kansainvälinen opiskelija” (Lauranto, 2022). Tämän opinnäytetyön kontekstissa kansainvälisellä opiskelijalla tarkoitetaan nuorta, joka on muuttanut ulkomailta Suomeen suorittaakseen lukiokoulutuksen.

Opiskelijoiden kieli- ja kulttuuritaustojen moninaistuminen on näkynyt viime vuosina Suomen oppilaitoksissa ja kansainvälisten opiskelijoiden määrä on kasvanut. Vuonna 2021 vieraskielisten opiskelijoiden osuus kaikista lukiossa opiskelevista on ollut yli 7 %, vaikka lukio-opiskelijoiden kokonaismäärä on samaan aikaan laskenut. (Värri, 2023.) Tämän jälkeen kansainvälisten lukio-opiskelijoiden määrä on kasvanut noin kahdella prosentilla vuoteen 2023 mennessä (Tilastokeskus, 2022 & Sivista, 2024). Käytännössä kansainvälisten opiskelijoiden lisääntyminen voi tarkoittaa erilaisten tuen tarpeiden kasvua oppilaitoksissa (Värri, 2023) ja tätä kautta tarvetta kehittää ohjausta, tiedottamista ja tukipalveluita opiskelijoiden kotoutumisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi.

Suomeen muuttamisen yksi suurimmista syistä on opiskelu ja isompi määrä, kuin joka kymmenes ulkomaalaistaustainen on muuttanut Suomeen opintojen perässä (THL, 2024). Suomalaiseen lukioon voi päästä opiskelemaan, jos opiskelija on suorittanut perusopetuksen tai ulkomaisen koulutuksen, joka kelpuuttaa lukiokoulutusta vastaaviin opintoihin. Opiskelijaksi lukioon ei kuitenkaan pääse, jos nuorella ei ole riittävät taidot opetuskielen ymmärtämiseen tai kirjalliseen ja suulliseen käyttämiseen. (Lukiolaki 714/2018, 21 §.)

Meijän Lukio-hankkeen kohdelukioihin saapuu kansainvälisiä opiskelijoita esimerkiksi erilaisen välittäjäyritysten kautta. Yritykset tarjoavat nuorille maksullisia suomen kielen opintoja ja tietyn kielitason saavuttamisen jälkeen heillä on mahdollisuus hakea haluamaansa suomalaiseen yhteistyölukioon suorittamaan ylioppilastutkinto. Yksi tämän kaltaisista yrityksistä on esimerkiksi Peter Vesterbackan ja hänen kumppaneidensa vuonna 2020 perustama *Finest Future*. (Yle, 2024.)

Vuonna 2025 uutisoitiin kuitenkin lakimuutoksesta, joka mahdollistaa lukukausimaksujen perimisen EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta Suomeen tulevilta ammatti- ja lukio-opiskelijoilta (Suomen Uutiset, 2025). Kansainvälisillä opiskelijoilla on aina ollut suuri merkitys pienien lukioden elinvoimaisuuden kannalta (Yle, 2025), sillä lukioikäisten määrä Suomessa on laskenut (Opetushallitus, 2025). Ilman kansainvälisiä opiskelijoita, lukioden koot tulevat pienentyvän entisestään nuorten poismuuton ja rajussa laskussa olevan syntyvyyden takia (Kuntaliitto, 2025 & Yle, 2025). Toiveena myös on, että kansainväliset opiskelijat jäisivät opintojensa jälkeen Suomeen asumaan ja tätä kautta olisivat helpottamassa työntekijäpulaa (Yle, 2021).

Tämä uudistus tulee koskettamaan opinnäytetyöni tilaajan kohdelukioita ja pahimmassa tapauksessa vähentää uusien opiskelijoiden halukkuutta tulla Suomeen opiskelemaan tulevaisuudessa (Yle, 2025). Kuitenkin, jos joku opiskelija päättää maksaa opinnoistaan Suomessa, on sitä suurempi syy tukea heidän koulukiinnittymistä ja kotoutumista paremmin, jotta opiskeluun käytetyt summat eivät menisi hukkaan.

3.2 Tuen ja tiedon merkitys

Lukion rooli on tukea opiskelijoita kasvamaan hyviksi, tasapainoisiksi, sivistyneiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Se tarjoaa myös taitoja ja tietoja työelämään sekä harrastuksiin ja antaa hyviä lähtökohtia elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. (Lukiolaki 714/2018). Tämä korostuu erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden kohdalla, joille lukio voi olla keskeinen ympäristö uusien toimintatapojen, kielen ja sosiaalisten suhteiden oppimisessa.

Jokaisella nuorella on oikeus saada tukea riippumatta heidän ongelmastaan ja lukioden vastuulla on toteuttaa järjestelmällisesti tukea (Sandberg, 2021, "Laadukkaan opetuksen ja koulutuksen arvoperusta"). Oppimisen ja koulunkäynnin tuki uudistui elokuussa 2025 niin, että kaikki opiskelijat ovat oikeutettuja ryhmä- ja oppilaskohtaiseen tukeen. Ensisijaisesti

annetaan kuitenkin varhaisia tukimuotoja, jotka ennaltaehkäisevät ja tarjoavat tukea matalalla kynnyksellä. (Parikka ym., 2025, ”Tukea varhain ja joustavasti kaikille”.) Varhaisessa vaiheessa riittävän ja laadukkaan tuen tarjoaminen maksaa itsensä takaisin pitkällä jatkumolla (Sandberg, 2021, ”Laadukkaan opetuksen ja koulutuksen arvoperusta”).

Vuoden 2025 kouluterveyskyselyssä käy ilmi, että pienempi osa ulkomaalaistaustaisista opiskelijoista on saanut tukea opiskeluun ja koulunkäyntiin liittyvissä asioissa, verrattuna suomalaistaustaisiin, vaikka he kokevat prosentuaalisesti enemmän vaikeuksia esimerkiksi tehtävissä ja kokeisiin valmistautumisessa (THL, 2025). Opiskelijoille tulisi tarjota erilaisia vaihtoehtoja oppia esimerkiksi suomen kieltä ja heidät tulisi huomioida erilaisten oppimistapojensa mukaan (Savonia, 2025).

Kansainvälisiä opiskelijoita on tuettava heti opintojen alussa, sillä osalla ei välttämättä ole oikeanlaista kuvaa opiskelusta ja asumisesta Suomessa (LAUREAMKO, 2025). Erityisessä syrjäytymisriskissä lukiokoulutuksessa ovat juuri muualta muuttaneet yksin asuvat nuoret, ja heidän tukemisensa aikaisessa vaiheessa vahvistaa koulukiinnittymistä sekä hyvinvointia (Hanke-suunnitelma, 2024). Tämä nivelvaihe on kansainvälisten opiskelijoiden kohdalla tärkeä, ellen sanoisi jopa kriittinen, sillä juuri tällöin opiskelijoiden tarpeet ovat suurimmillaan, mutta helpoiten ehkäistävissä. Yhteisöön kuulumisen lukiossa voi heiketä, jos opiskelijat eivät tiedä koulun sääntöjä tai miten Suomessa tulee toimia (Mielenterveystalo, n.d).

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) on tehnyt tutkimuksen kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden tuen saamisen kokemuksista. Siitä selvisi, että opintojen alussa heidän tuen tarpeitaan ei välttämättä tunnisteta tai vaihtoehtoisesti tukea sai opintojen alussa hyvin, mutta sitä oli vaikeampaa saada koko loppu opintojen ajan. (KARVI, 2019, s.86, 88.) Koululta jaettu tieto on monesti liian pinnallista ja sen hyöty voi olla opiskelijoille vähäistä. Tämän lisäksi koulut harvoin saavuttavat nuorten vanhempia riittävällä tavalla. (Suomen lukiolaisten liitto, 2011, s. 7.)

Hanna Hirvosen (2025) mukaan Karelia ammattikorkeakoulussa kansainvälisiä opiskelijoita tuetaan jo hyvissä ajoin ennen Suomeen muuttamista ja heille on tarjottu esimerkiksi erilaisia orientaatiopaketteja, joista oppia millaista on elää Suomessa. Tämän lisäksi heidän suomen kielen oppimistaan tuetaan lisäämällä kieliopintoja heti opintojen alusta alkaen ja heitä tiedotetaan hyvin suomen kielen opiskelun mahdollisuuksista muuallakin. (Hirvonen, 2025, s.

30, 34.) Tämä osoittaa, että ennakoivalla ja jäsennellyllä tiedolla voidaan tukea opiskelijoiden kotoutumista ja opintojen sujuvaa aloitusta. Vastaavanlaisille orientaatiopaketeille on todennäköisesti tarvetta myös lukioympäristössä.

3.3 Kouluun kiinnittyminen

Koulu on nuorille tärkeä kasvu- ja kehitysympäristö, jossa he oppivat akateemisia, sosiaalisia ja käytännöllisiä taitoja, jotka ovat edellytyksiä heidän sosiaaliselle, psyykkiselle ja fyysiselle hyvinvoinnilleen (Virtanen & Pelkonen, 2023, s. 13). Kouluun kiinnittyminen vaikuttaa opiskelijoiden oppimiseen, hyvinvointiin ja myöhemmin mahdollisesti jatko-opinnoissa suoriutumiseen. Tämän vuoksi kouluun kiinnittymistä on tuettava kaikissa koulun vaiheissa. (Opetushallitus, 2026.)

Kouluun kiinnittymisellä tarkoitetaan opiskelijan kokemuksia esimerkiksi opiskelun kokemista merkityksellisenä, kouluyhteisöön sitoutumista ja siihen kuulumisen tunnetta, koulutuksen näkemistä tärkeänä osana omaa tulevaisuutta ja siihen henkilökohtaisesti panostamista. Sen tiedetään linkittyvän muun muassa koulumenestykseen, ajallaan valmistumiseen ja hyvinvoinnin lisääntymiseen. (UEF, 2023.) Kouluun kiinnittyminen voidaan nähdä kolmena osana, jotka ovat toiminnallinen, kognitiivinen ja tunneperäinen kiinnittyminen. Toiminnallista kiinnittyminen tarkoittaa opiskelijan sinnikkyyttä, aloitteellisuutta ja keskittyneisyyttä opintoihin, kun hän esimerkiksi suorittaa koulutehtävät ja noudattaa sääntöjä. Kognitiivisella kiinnittymisellä tarkoitetaan, kun opiskelija panostaa ja haluaa oppia sekä uskaltaa ottaa haasteita vastaan. Tunneperäisesti kiinnittynyt opiskelija taas kokee kuuluvansa kouluyhteisöön ja olevansa hyväksytty siellä. (Virtanen & Pelkonen, 2023, s. 20–21). Varsinkin kansainvälisten opiskelijoiden kohdalla kouluun kiinnittymisen tukeminen ei liity ainoastaan oppimiseen, vaan on myös osa heidän sopeutumistaan.

Kouluun kiinnittyminen on erityisen hauraassa vaiheessa juuri koulujen siirtymävaiheissa, jolloin opiskelijat tarvitsevat ja odottavat tukea (Ulmanen, 2017, s. 76). Kansainvälisten opiskelijoiden tilanne on vielä haavoittuvaisempi, sillä he saapuvat asumaan yksin Suomeen ilman minkäänlaista valmista tukiverkostoa. Tämän lisäksi opiskelijoiden kouluhistoria ja elämäntilanteet voivat vaihdella, joka voi vaikuttaa eri tavoilla kouluun kiinnittymiseen (Roiha & Polso, 2024, s. 125). Kansainvälisillä opiskelijoilla voi olla myös hyvin erilaisia oppimisvalmiuksia

(Virtanen & Pelkonen, 2023, s. 128), joten näiden vuoksi opintojen alkuvaiheen tuella ja tiedottamisella voi olla keskeinen rooli kansainvälisten opiskelijoiden kouluun kiinnittymisessä.

3.4 Osallisuus ja yhteisöön kuuluminen

Yhteisöllä voidaan tarkoittaa monia asioita, mutta sillä viitataan usein ihmisten lähiyhteisöihin tai toimintaympäristöihin. Opiskelijoilla se on esimerkiksi koulu tai yhteiskunta. (Nivala & Ryyänen, 2024, "Osallisuus".) Yhteisöön kuuluminen tarkoittaa sitä, kun ihminen kokee olevansa osa tällaista tiettyä ryhmää tai yhteisöä. Tämä tunne on ihmisten yksi perustarpeista, vaikka jokaisen halukkuus ja kykenevyys olla osa yhteisöä voi vaihdella. Opiskelijoiden kohdalla yhteisöön kuulumisen kokemukset ovat tärkeitä, sillä ne lisäävät heidän mielensä hyvinvointia, turvallisuuden tunnetta koulussa ja opiskelumotivaatiota. Yhteisöllisyys myös tukee ja lisää sosiaalisten taitojen harjoittelemista esimerkiksi työelämää varten, joten lukiolla on iso rooli opiskelijoiden yhteenkuuluvuuden edistämisessä. (Mielenterveystalo, n.d.).

Sosiaalipedagogiikan mukaan yhteisöön kuuluminen kulkee vahvasti osallisuuden kanssa käsi kädessä, ja kuulumisen tunne tiettyyn yhteisöön ei riitä yksinään. Osallisuudella tarkoitetaan sitä, kun opiskelijalla on mahdollisuuksia vaikuttaa ja saada ääntään kuuluviin. Se vaatii kuitenkin vuorovaikutusta yhteisön kanssa, jonka kautta voi syntyä tärkeitä sosiaalisia suhteita. Pelkkä osallisuus ei siis myöskään riitä, jos se ei saa aikaan yhteisöön kuulumisen tunnetta. (Nivala & Ryyänen, 2024, "Osallisuus" ja "Osallisuus osallistumisena ja yhteisöön kuulumisena.") Yhteisöön mukaan pääseminen on keskeisessä roolissa, kun edistetään maahan muuttaneiden kotoutumista (Riikonen, 2024). Kansainvälisten opiskelijoiden kohdalla kielitaito, etnisyys, uskonto ja sukupuoli voivat vaikuttaa siihen, miten hyvin he pääsevät mukaan erilaisiin koulun vuorovaikutus- sekä osallisuustilanteisiin (Roiha & Polso, 2024, s. 125).

Kouluterveyskyselyn (2025) mukaan ulkomailla syntyneet lukio-opiskelijat kokevat useammin kuin suomalaistaustaiset, että heillä on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa koulutyön suunnitteluun ja opetuksen järjestämiseen. Kuitenkin, kun tarkastellaan kokemuksia koulun ilmapii-ristä, ulkomaalaistaustaiset opiskelijat kokevat suomalaistaustaisia harvemmin, että he voivat olla koulussa oma itsensä tai että saman luokan opiskelijat viihtyvät yhdessä. He myös kokevat koulussa enemmän kiusaamista tai syrjintää. (THL, 2025.)

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) mukaan kansainväliset korkeakouluopiskelijat kokivat toisten opiskelijoiden olevan iso voimavara ja tuki integroitumiseen, kouluun

sitoutumiseen sekä opintojen etenemiseen. He myös mainitsivat, että osallisuutta tulisi vahvistaa koko opintojen ajan esimerkiksi tukemalla opiskelijoiden keskeistä vuorovaikutusta ja kehittämällä viestintää niin, että se tavoittaa varmasti kaikki opiskelijat (KARVI, 2019, s. 81, 89). Kouluympäristö on nuorille siis paljon muutakin, kuin paikka oppia, sillä he ovat vertais-suhteissa muiden opiskelijoiden kanssa. Nämä suhteet ovat suuri voimavara nivelvaiheissa ja kouluun kiinnittymisessä. (Virtanen & Pelkonen, 2023, s. 139).

3.5 Lukio vahvistamassa kotoutumista

Kotoutumisella tarkoitetaan prosessia, jossa maahanmuuttaja toimii vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa. Siinä muotoutuu hänen yhdenvertaisuutensa, tasa-arvonsa yhteiskunnassa ja osallisuutensa työssä, koulutuksessa tai muussa toiminnassa. (Kotoutumislaki 681/2023, 5 §). Kotoutumisen aikana maahanmuuttaja kerää itselleen tietoja ja taitoja, joita hän voi tarvita yhteiskunnassa (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d.).

Kotoutuminen ei ole aina johdonmukaista. Se voidaan nähdä neljänä osa-alueena, jotka ovat rakenteellinen, kulttuurillinen, vuorovaikutuksellinen ja identifioiva kotoutuminen. Rakenteellinen kotoutuminen on aktiivista osallistumista ja yhdenvertaisuuden toteutumista, kun taas kulttuurillisessa kotoutumisessa opitaan kieli ja nimen mukaisesti ymmärretään maan kulttuuria. Vuorovaikutuksellisella kotoutumisella tarkoitetaan, kun maahanmuuttajalla on verkostoja ja sosiaalisia suhteita monipuolisesti. Viimeisenä on identifioiva kotoutuminen, joka on ihmisen omaa kokemusta osallisuudesta ja yhteenkuuluvuudesta. Kotoutumiseen vaikuttavat myös ihmisten hyvät tai huonot kokemukset ja ne joko edistävät tai hidastavat sitä. (Saukkonen, 2020, ”Kotoutuminen teoriassa ja käytännössä”).

Lukio on kansainvälisten opiskelijoiden kohdalla keskeinen paikka, sillä toimiva kouluympäristö on tärkein yksittäinen tekijä onnistuneessa kotoutumisessa (Kyntölä, 2011, s.6). Opiskelijoiden siirtyessä täysin uuteen elinympäristöön melkein kaikki heidän elämässään olevat asiat muuttuvat. Kieli ja kulttuuri ovat yleensä uudet ja entiset sosiaaliset suhteet ovat katkenneet. (Saukkonen, 2020, ”Kotoutuminen teoriassa ja käytännössä”). Kaikki aiemmin käsittelemäni aiheet, kuten tuen ja tiedon merkitys, osallisuus, yhteisöön kuuluminen ja koulu-kiinnittyminen edistävät kokonaisuutena opiskelijoiden kotoutumista.

Onnistunut kotoutuminen voi ehkäistä syrjäytymistä ja vähentää hyvinvointi- ja terveyseroja (THL, 2024). Savonian (2025) julkaisemassa artikkelissa kansainväliset korkeakouluopiskelijat

ovat kertoneet, että suomen kielen osaaminen, oma motivaatio ja aktiivisuus ovat olleet keskeisiä tekijöitä kotoutumisen onnistumisessa, mutta näiden toteutuminen tarvitsee myös yhteisön tukea. Kannustavaan ilmapiiriin ja yksilölliseen tukeen tulee siis panostaa kouluissa, sillä se tukee opiskelijoiden osallisuutta ja sitoutumista yhteiskuntaan. (Savonia, 2025.)

4 Kyselymenetelmä ja aineistonkeruu

Tässä luvussa käsittelen opinnäytetyössä toteuttamani kyselymenetelmän. Käyn läpi kyselyn kysymykset ja teemat, suunnitteluprosessin ja toteutuksen käytännössä. Tämän lisäksi käsittelen kyselyn eettisyyttä, anonymisointia ja analyysimenetelmiä.

4.1 Kysely menetelmänä

Kyselytutkimuksella voidaan tarkastella yhteiskunnan ilmiöitä, ihmisten toimintaa, mielipiteitä, asenteita ja arvoja, esittämällä kysymyksiä vastaajille kyselylomakkeella. Tämä soveltuu hyvin esimerkiksi erilaisiin tutkimuksiin, mielipidetiedusteluihin, testeihin ja mittauksiin. (Vehkalahti, 2019, s. 11.) Kyselyssä tavoitteena on antaa kaikille vastaajille samat kysymykset, samassa järjestyksessä ja esitettynä samalla tavalla (Vilkka, 2021, ”Kysely ja mittaaminen”). Kysely on yksi yleisimmistä tiedon keruun tavoista, sillä sen avulla voidaan kerätä laaja aineisto ja kysyä monia kysymyksiä suurelta ihmismäärältä nopeasti ja tehokkaasti. Tyypillisimpiä kyselyitä ovat internetissä täytettävät lomakkeet. (Ojasalo ym., 2015, s. 121.)

Vaikka kysely vaikuttaa helpolle toteuttaa, sitä laatiessa on otettava huomioon monia asioita. Kyselyyn käytettävä aika, halu ja taidot vastata sekä kohtuullinen pituus (Tietoarkisto, n.d.) vaikuttavat osallistujien jaksamiseen ja osaamiseen (Ojasalo ym., 2015, s.131). Kysymyksiä tehdessä tulee olla tarkka, sillä niiden muotoilu tai johdattelevuus voivat vaikuttaa tutkimustuloksiin. Ne tulee aina rakentaa tutkimuksen tavoitteiden ja kehittämiskohteiden pohjalta. Kyselyn rakenne vaihtelee myös aina kohderyhmän ja tarkoituksen mukaan. Aineistonkeruussa tutkija voi olla itse paikalla tai vaihtoehtoisesti esimerkiksi opettaja voi valvoa sen omien opiskelijoidensa kohdalla, mutta joskus paikalla ei ole ollenkaan valvojaa, ja kyselyyn vastaaminen on täysin osallistujan vastuulla. (Raine & Valli, 2018, ”Aineistonkeruu kyselylomakkeella”.)

4.2 Kyselyn laatiminen

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi sähköisen kyselyn, koska se on nopea, helppokäyttöinen ja mahdollistaa tiedonkeruun useilta opiskelijoilta samanaikaisesti ja anonyymisti. Kyselyn pohjaksi tarkemmin valikoitui opinnäytetyön ohjaajan suosittelemana Webropol-alusta.

Tämän kaltaisella sähköisellä alustalla voidaan rakentaa kysely, kerätä vastaukset ja analysoida niiden tuloksia. (Ojasalo ym., 2015, s. 128.)

Koostin kyselyyn yhteensä 22 kysymystä opinnäytetyön ja aiemman tiedon pohjalta, jonka jälkeen jaottelin ne eri teemoihin. Kyselylomakkeen alussa on saateteksti, jolla tiedotin osallistujia opinnäytetyön ja kyselyn tarkoituksesta sekä tavoitteista. Informoin heitä kyselyn vapaaehtoisuudesta, anonymisoinnista ja vastausten käyttämisestä opinnäytetyössä. Saateteks-
tin tarkoituksena on antaa vielä vastaajille mahdollisuus päättää osallistuvatko he tutkimukseen vai eivät (Ojasalo ym., 2015, s.133).

Lomakkeen alussa olevien kysymysten on hyvä olla helposti vastattavia taustakysymyksiä (Ojasalo ym., 2015, s.132), joten kyselyni ensimmäiset kysymykset kartoittivatkin vastaajien taustatietoja, kuten missä lukiossa he opiskelevat ja kuinka kauan he ovat opiskelleet Suomessa ja suomen kieltä. Tällaiset kysymykset toimivat lämmittelynä aiheeseen ja niiden avulla voi myöhemmin kartoittaa muuttujia erilaisten ryhmien välillä (Raine & Valli, 2018, ”Miten lomake rakennetaan?”).

Lämmittelykysymysten jälkeen esitetään helpoimmat kysymykset, jotka eivät liity vielä arkoihin aiheisiin (Raine & Valli, 2018, ”Miten lomake rakennetaan?”), joten kyselyn toisessa osiossa aiheena oli opiskelijoiden saama tieto ennen Suomeen saapumista. Sen tavoitteena oli hahmottaa, millaista tietoa opiskelijat ovat saaneet opiskelusta ja arkeen liittyvistä asioista sekä mistä tieto on saatu. Kolmannessa osiossa tutkin tarkemmin opiskelijoiden kokemuksia liittyen kouluasioiden tukeen. Selvitin, keneltä opiskelijat ovat saaneet tukea, kokevatko he kuuluvansa kouluyhteisöön tai ovatko he esimerkiksi saaneet ystäviä Suomesta. Samassa osiossa pyysin opiskelijoita arvioimaan opintojensa sujumista ja kuvaamaan omia onnistumisia tai mahdollisia haasteita opiskeluun liittyen.

Neljännessä osiossa käsittelin arjen tukea ja kysymyksissä kartoitin, saavatko opiskelijat apua esimerkiksi asumiseen, raha-asioihin tai muihin arjen asioihin ja mitä kautta tukea on saatu. Lomakkeen lopuksi on myös hyvä esittää muita tausta- tai muuten helposti vastattavia kysymyksiä (Raine & Valli, 2018, ”Aineiston keruu kyselylomakkeella”), joten viimeisessä osiossa kysyin opiskelijoiden tulevaisuuden suunnitelmia ja heidän näkemyksiään siitä, miten kansainvälisiä opiskelijoita voisi tukea paremmin.

Käytin kyselyssä monivalinta- ja asteikkokysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Monivalintakysymyksillä kartoitin esimerkiksi tiedon ja tuen lähteitä valmiiksi kirjatulla vastausvaihtoehdoilla. Kyselyssä on tärkeää, että jokaiselle löytyy sopiva vastaus ja siksi vaihtoehtona oli aina kirjattuna myös ”Muu, mikä?” (Raine & Valli, 2018, ”Valmiit vastausvaihtoehdot”). Asteikkokysymyksillä (esim. 1–5) selvitin opiskelijoiden kokemuksia kouluyhteisöön kuulumisesta ja opintojen sujumisesta. Tätä tapaa kutsutaan Likertin asteikoksi ja se on yksi suosituimmista tavoista mitata asenteita ja mielipiteitä antamalla myös neutraali vastausvaihtoehto (Raine & Valli, 2018, ”Likertin asteikko”). Avointen kysymysten hyvä puoli on se, että niillä voidaan saada hyviä konkreettisia ideoita (Raine & Valli, 2018, ”Avoimet kysymykset”), joten niillä pyrin kysymään syvällisempää tietoa opiskelijoiden omista kokemuksista ja näkemyksistä aiheisiin liittyen, joita voisi hyödyntää esimerkiksi tuotoksessa. Pakollisia kysymyksiä lomakkeessa olivat kaikki monivalintakysymykset ja kaikki avoimet kysymykset olivat taas vapaaehtoisia.

Alun perin pohdin kyselyn toteuttamista suomeksi ja englanniksi. Kuitenkin yhdessä keskusteltuamme tilaajan kanssa tulimme siihen päätökseen, että se on hyvä toteuttaa vain suomeksi. Kohderyhmässä kenenkään äidinkieli ei ole suomi tai englanti, joten toisella kielellä ei olisi ollut isompaa painoarvoa esimerkiksi vastaamisen helpottamiseksi. Olimme myös sitä mieltä, että kysely edistäisi opiskelijoiden kielen oppimista, jos se olisi vain suomeksi.

Kyselylomake on testattava ennen sen jakamista (Ojasalo ym., 2015, s.133). Työn tilaaja ja opinnäytetyön ohjaaja antoivat omat ehdotuksensa laatimiini kysymyksiin ja testasin kyselyn perheen jäsenelläni. Näin oli kuitenkin vaikea arvioida kyselyn oikeaa kestoa tai sujuvuutta. Liian pitkä kysely voi nimittäin heikentää osallistujien halua vastata (Ojasalo ym., 2015, s.131). Päätimme tilaajan kanssa, että hanketiimin yksi työntekijöistä testaisi kyselyn toimituvuutta kohderyhmän opiskelijoilla viikko ennen varsinaista toteutusta. Testaaminen tehtiin neljän kansainvälisen opiskelijan voimin ja heidän vastaamiseensa kului vaihdellen noin 5–7 minuuttia. Tämän lisäksi kyselylomakkeen parantelussa käytin apuna tekoälyä (ChatGPT-5.3) ja ideoin sen avulla, miten voisin muotoilla opinnäytetyön pohjalta keksimiäni kysymyksiä helpommin ymmärrettäviksi ja millaisiin teemoihin ne olisi hyvä jakaa, jotta kyselyn kulku olisi looginen. Tiivistin sen avulla myös opiskelijoiden ja huoltajien tiedotteet. Tekoälyä käytäessä aina varmistin, että sen antamat vastaukset palvelevat hyvin kohderyhmää ja työn tarkoitusta, eivätkä ole virheellisiä.

4.3 Kyselyn toteutus

Kyselyt toteutettiin maaliskuussa 2026 Meijän Lukio- hankkeen kuudelle kohdelukiolle. Kaikki lukiot olivat eri kunnista, joten tutkimusluvut pyydettiin jokaisesta kunnasta erikseen. Tutkimuslupahakemuksissa kerroin opinnäytetyön tekijän, eli luvan hakijan, opinnäytetyön ohjaajan, kohderyhmän, jolta aineisto kerätään, aineistonkeruun menetelmän ja opinnäytetyön aikataulun. Hakemuksessa oli liitteenä myös opinnäytetyösuunnitelma, tiedote ja tekemäni aineistohallintasuunnitelma.

Ennen kyselyiden toteuttamista hanketyöntekijät ja opettajat tiedottivat opiskelijoita ja huoltajia aineiston keruusta. Huoltajille lähetettiin erikseen englanninkielinen tiedote Wilma-alustan kautta. Tiedotteissa kerrottiin opinnäytetyön tiedot yleisesti, osallistujien vapaaehtoisuus, aineiston keruu ja sen käsittely. Lopussa oli myös omat yhteystietoni. Huoltajia yleensä aina informoidaan tutkimuksesta, vaikka alaikäinen voi joskus osallistua ilman huoltajien suostumusta. Esimerkiksi 15-vuotiaat ja sitä vanhemmat voivat osallistua tutkimuksiin omalla suostumuksellaan, mutta huoltajia silti tiedotetaan mahdollisuuksien mukaan. Alaikäinen antaa lähtökohtaisesti aina oman suostumuksensa ja huoltajan tiedottaminen riittää, jos tutkimuksissa ei käsitellä henkilötietoja. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 9–10.) Opinnäytetyöni koko kohderyhmässä oli arviolta noin 100 opiskelijaa ja kaikki vastaajat olivat yli 15-vuotiaita.

Kyselyitä ennen tiedotimme opettajia opinnäytetyöstä ja kyselyn toteuttamisesta, sillä joissain kohdelukioissa aineistoa keräsivät myös opettajat. Päätimme tilaajan kanssa, että on helpompaa, jos hanketiimi tai opettajat toteuttavat kyselyitä tietyn opetuksen tai välitunnin aikana, koska kohdelukiot sijaitsivat eri paikkakunnilla. Kyselyiden aineiston määrää saattaa vähentää niiden lähettäminen suoraan osallistujille, koska sähköiset kyselyt jäävät usein vastaajilta huomaamatta (Ojasalo ym., 2015, s. 129), joten näin varmistimme, että kyselyihin vastaataan, kun niille varataan aikaa.

Laatimani kysely on anonymisoitu, eli käsittelen vastaajien henkilötietoja siten, ettei yksittäisiä osallistujia voida tunnistaa tiedoista, koska ne muutetaan yleiselle tasolle tai tilastolliseen muotoon. Tapauskohtaisesti on myös otettava huomioon voiko henkilöitä tunnistaa muutenkin, kuin vain nimen perusteella. (Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d.). Kohderyhmäni on suhteellisen pieni, jolloin on oltava vielä tarkempi, mistä tiedoista henkilöt voitaisiin

tunnistaa. Kyselylomakkeessa ei siis kysytty henkilökohtaisia tietoja, kuten esimerkiksi ikää tai sukupuolta.

4.4 Kyselyn analysointi

Analysoinnin tavoitteena on tiivistää aineistoa pienemmäksi ja kartoittaa millaista tietoa vastauksista on syntynyt (Vilkka, 2021, "Analysointi käytännössä"). Opinnäytetyön aineistoa analysoin määrällisesti ja laadullisesti. Määrällinen, eli kvantitatiivinen analysointi on kerätyn aineiston tulkitsemista tilastojen tai numeroiden avulla ja se myös avaa vastausten välisiä yhteyksiä tai yleisyyttä. Tällä tavalla osallistujista voi tehdä erilaisia luokitteluja vastausten perusteella. (Jyväskylän yliopisto, n.d.) Kyselymenetelmän monivalintakysymyksien vastauksia havainnoin määrällisesti prosenteilla, numeroilla ja erilaisilla kaavioilla. Laadullinen, eli kvalitatiivinen analysointi puolestaan on kerätyn aineiston ymmärtämistä syvemmin ja kokonaisvaltaisesti (Jyväskylän yliopisto, n.d.). Tällä on tavoitus saada hajanaisesta aineistosta esimerkiksi toistuvia teemoja (Vilkka, 2021, "Laadullinen analysointi"). Laadullisella analysoinnilla tarkastelen avoimien kysymyksien vastauksia teemoittain.

5 Aineistonkeruun tulokset

Tässä osiossa käyn läpi kyselymenetelmän vastauksia ja tuloksia. Käsittelen monivalintakysymykset määrällisesti ja avoimet kysymykset laadullisesti. Aineiston analyysi on teemoitettu kyselyn aiheiden mukaisesti alaotsikoiden alle.

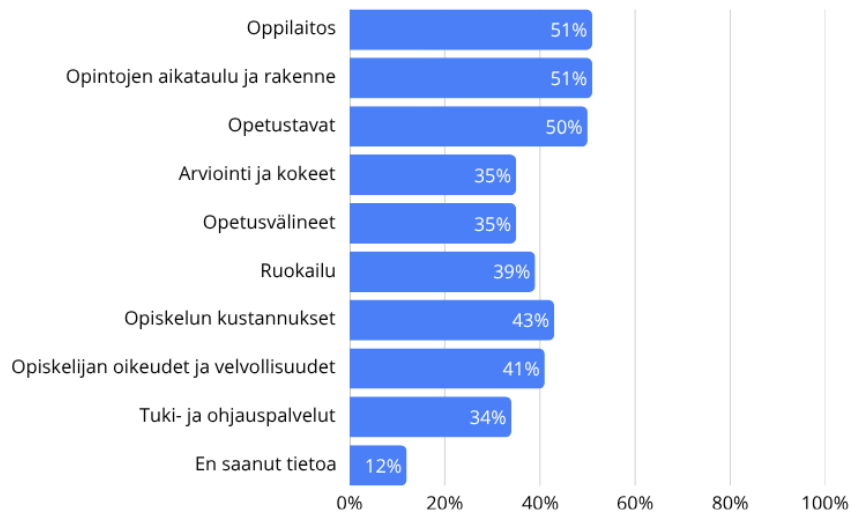
Aineistonkeruu tapahtui hanketiimin tai opettajien johdolla hankelukioilla 10.3.2026-31.3.2026 välisenä aikana. Tutkimusluvut oli kysytty kuudelta lukiolta, joista viidestä tuli vastauksia. Kohderyhmässä oli arviolta noin 100 kansainvälistä opiskelijaa, joista 74 vastasi kyselyyn. Heistä suurin osa, eli 47 % (n=35) oli Savonlinnan lukiosta, 26 % (n=19) Joroisten lukiosta ja 18 % (n=13) Sulkavan lukiosta. Pienin määrä vastanneita oli 8 % (n=6) Vesannon lukiosta ja Suonenjoen lukiosta vain yksi vastaaja.

Opiskelijoista 8 % (n=6) ovat opiskelleet Suomessa alle 6 kuukautta, 26 % (n=19) 6-12 kuukautta, 42 % (n=31) 1-2 vuotta ja 24 % (n=18) yli 2 vuotta. Vastanneista 5 % (n=4) ovat opiskelleet suomen kieltä alle 6 kuukautta, 18 % (n=13) 6-12 kuukautta, 38 % (n=28) 1-2 vuotta ja 39 % (n=29) yli 2 vuotta.

5.1 Ennen opintoja saatu tieto

Kyselyn taustatietojen jälkeen kartoitin, mistä asioista kansainväliset opiskelijat ovat saaneet tietoa liittyen opiskeluun ja asumiseen Suomessa ennen opintojen alkua. Molemmat kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, joihin oli annettu valmiit vaihtoehdot ja mahdollisuus kirjoittaa oma vastaus (Muu, mikä?).

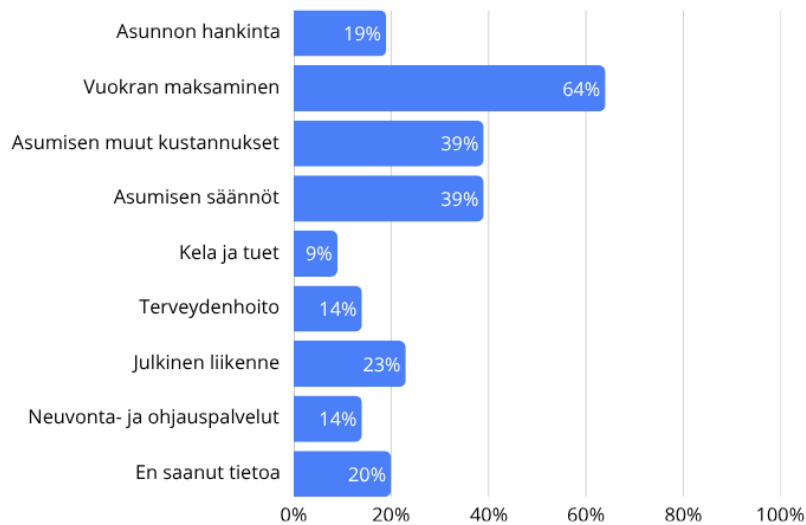
Mistä opiskeluun liittyvistä asioista sait tietoa ennen Suomeen saapumista?

Kuva 1: Opiskelijoiden saama tieto opinnoista ennen Suomeen saapumista.

Opintoihin liittyvän ennakkotiedon osalta noin puolet 74 opiskelijasta oli saanut tietoa oppilaitoksesta, opintojen rakenteesta ja opetustavoista. Seuraavaksi eniten tietoa oli saatu opiskelun kustannuksista ($n=32$), opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista ($n=30$) sekä koulu-ruokailusta ($n=29$). Arviointiin, kokeisiin ja opetusvälineisiin liittyvää tietoa oli saanut 26 opiskelijaa. Vastauksista nousi esiin, että opiskeluun liittyvistä tuki- ja ohjauspalveluista oli saanut tietoa vain 24 vastaajaa. Tämän lisäksi yhdeksän ilmoitti, ettei ollut saanut opiskeluun liittyvää tietoa lainkaan.

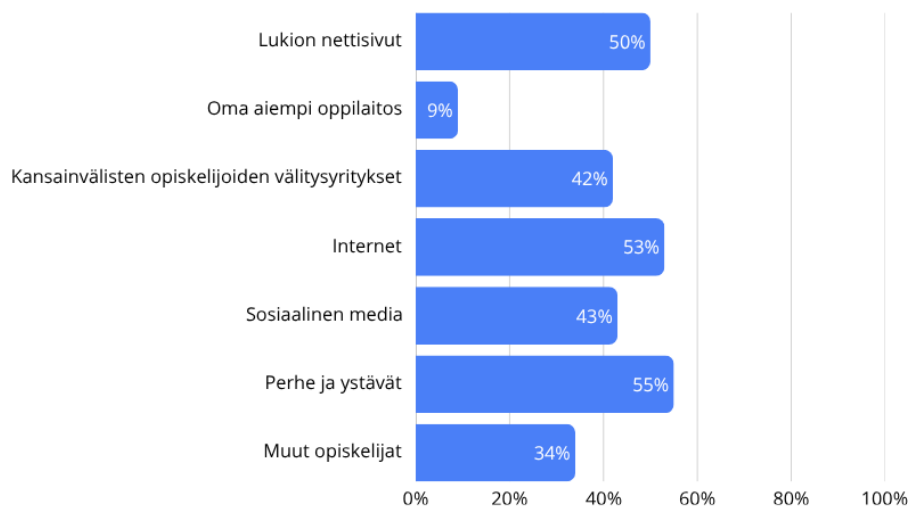
Mistä asumiseen liittyvistä asioista sait tietoa ennen Suomeen saapumista?

Kuva 2: Opiskelijoiden saama tieto asumisesta ennen Suomeen saapumista.

Asumiseen liittyvää ennakkotietoa oli saatu eniten vuokran maksamisesta ($n=47$), asumisen muista kustannuksista ($n=29$) ja asumisen säännöistä ($n=29$). Sen sijaan asunnon hankintaan liittyvää tietoa oli saanut vain 14 vastaajista. Vähiten tietoa opiskelijat olivat saaneet erilaisista neuvonta- ja ohjauspalveluista ($n=10$) ja terveydenhuollosta ($n=10$). Jopa viidennes opiskelijoista vastasi, ettei ollut saanut asumiseen liittyvää tietoa lainkaan.

Mistä sait tietoa liittyen opiskeluun ja asumiseen Suomessa?

Kuva 3: Lähteet, joista opiskelijat ovat saaneet tietoa ennen Suomeen saapumista.

Seuraavaksi kysyin opiskelijoilta, mistä lähteistä he ovat saaneet tiedon opiskelusta ja asumisesta Suomessa. Tuloksista ilmeni, että yli puolet heistä on saanut tarvittavaa tietoa perheeltä ja ystäviltä tai he ovat etsineet sitä omatoimisesti esimerkiksi internetistä, tulevan lukion nettisivuilta ja sosiaalisesta mediasta. Vain 31 vastannutta oli tiedotettu sen välittäjäyrityksen toimesta, jonka kautta he ovat tulleet Suomeen opiskelemaan.

Kuva 4: Opiskelijoiden kokemuksia tiedon riittävydestä.

Kolmantena kysyin, ovatko opiskelijat kokeneet tiedon määrän ennen opintoja riittäväksi, jota kartoitin asteikolla (en lainkaan, vähän, paljon, erittäin paljon). Vastaajista 42 koki, että ovat saaneet tietoa paljon, 21 koki saavansa sitä vähän ja 8 koki saavansa tietoa erittäin paljon. Yhteensä 3 opiskelijaa koki, ettei ole saanut tukea lainkaan, vaikka aiemmissa kysymyksissä yhteensä 24 opiskelijaa oli vastannut, etteivät he ole saaneet tietoa opiskelusta tai asumisesta ollenkaan.

Avoimella kysymyksellä kartoitin lopuksi, millaista tukea tai tietoa opiskelijat olisivat mahdollisesti tarvinneet ennen Suomeen saapumista. Avoimia vastauksia oli 37 ja siirsin ne Webropol-alustalta analysoitavaksi Word-tiedostoon. Poistin ”En mitään” tai ”En tiedä” vastaukset, jonka jälkeen analysoitavaksi jäi 18 vastausta.

Suurimpana teemana nousi esiin selkeästi opintoihin liittyvän tuen ja tiedon tarve. Kansainväliset opiskelijat olisivat toivoneet saavansa lisää tietoa opintojen rakenteesta, opetussuunnitelmasta, opiskeluvälineistä ja siitä millaisia järjestelmiä opinnoissa tulee osata käyttää. Useampi oli myös nostanut arvioinnin, kokeiden pisteytyksen ja toteutuksen tarpeelliseksi tiedoksi. Yksittäisissä vastauksissa esiintyi tarvetta tiedolle, miten saada lisätukea opintoihin ja millaista jatko-opintoihin orientoituminen lukiossa on.

Toisena teemana olivat arkiset asiat, kuten asuminen, palvelut ja työnhaku. Opiskelijat toivoivat tarkempaa tietoa asunnon hankinnasta ja terveydenhuollon palveluista, jotka nousivat monivalintakysymyksissäkin puutteellisiksi aiheiksi. Tämän lisäksi vuokran maksamiseen, työnhankintaan ja julkiseen liikenteeseen liittyvä tieto oli koettu vähäiseksi. Osa opiskelijoista olisi halunnut tietää myös, miten pankki ja rahansiirto ulkomailta Suomeen toimii.

Pienimpänä, mutta kuitenkin tärkeänä teemana korostui vertaissuhteet ja ystävät. Opiskelijat olisivat halunneet tietää jo ennakoon, miten tutustua muihin opiskelijoihin ja ihmisiin yleisesti Suomessa. Yksi opiskelija vastasi myös tarpeistaan seuraavasti:

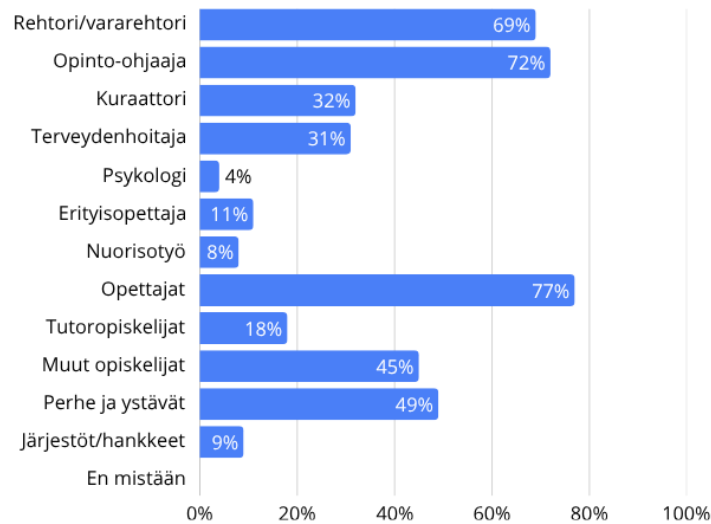
”Neuvoja niiltä, jotka ovat käyneet aiemmin koulua Suomessa.”

Aiempien tutkimuksien mukaan koulusta saatu tieto jää usein vajaaksi (Suomen Lukiolaisten liitto, 2011, s. 11) ja tämänkin kyselyn ensimmäisen osion vastauksista voi huomata, että yhtäkään monivalintakysymyksen vaihtoehtoa ei ollut valittu jokaisen opiskelijan toimesta. Tulokset viittaavat siihen, että tiedon jaossa ennen opintoja on selkeästi puutetta ja vaihtelua, joka korostaa tarvetta selkeälle ja kattavalle ennakotiedolle opinnoista ja arjen palveluista.

5.2 Opintojen tuki ja yhteisöön kiinnittyminen

Kyselyn toisessa osiossa oli tarkemmin teemana koulussa saatu tuki ja opintoihin kiinnittyminen. Ensimmäisenä kysyin monivalintakysymyksellä, keneltä tai mistä opiskelijat ovat saaneet tukea kouluasioihin. Positiivista vastauksissa oli se, että kukaan ei ollut vastannut ”En mistään” vaihtoehtoa. Tämä viittaa siihen, että tukea kouluasioihin on saatavilla, mutta sen muodot ja tarpeet saattavat vaihdella.

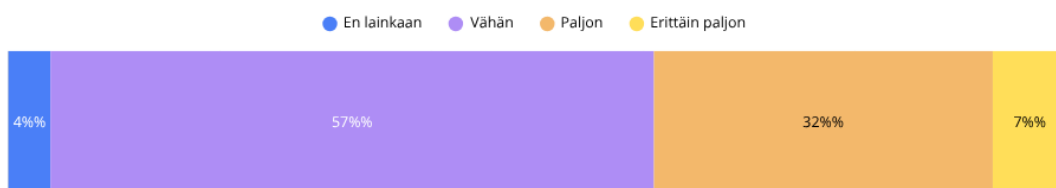
Mistä olet saanut tukea liittyen koulu asioihin?

Kuva 5: Lähteet, joista opiskelijat ovat saaneet tietoa koulu asioista.

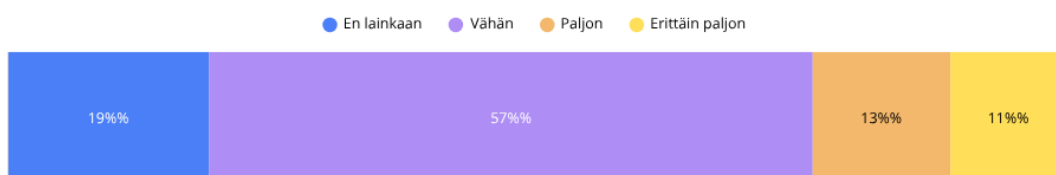
Yllä olevan kaavion mukaan, selkeästi eniten tukea oli saatu opettajilta (77 %), opinto-ohjaajalta (72 %) ja rehtorilta tai vararehtorilta (69 %). Heidän keskeinen roolinsa voi selittyä niin, että he ovat helposti lähestyttäviä ihmisiä kouluympäristössä, eikä heille aina tarvitse esimerkiksi varata tapaamisaikoja. Perhe ja ystävät (49 %) sekä muut opiskelijat (45 %) muodostivat myös merkittävän tuen muodon, mikä kertoo epävirallisten verkostojen olevan tärkeitä opiskelijoiden arjessa. Vähemmän tukea oli saatu tai haettu kuraattorilta (32 %), terveydenhoitajalta (31 %) ja tutoropiskelijoilta (18 %), kun taas kaikista vähäisimmiksi jäivät erityisopettajan (11 %), järjestöjen ja hankkeiden (9 %), nuorisotyön (8 %) sekä psykologin (4 %) tarjoama tuki. Nämä vastaukset viittaavat siihen, että opiskelijat hyödyntävät helposti lähestyttäviä ja arjessa läsnä olevia toimijoita, kun taas muut tukipalvelut jäävät vähäisemmälle käytölle. Tämä voi johtua joko opiskelijoiden vaihtelevasta tuen tarpeesta tai siitä, että palveluiden roolit ja saatavuus eivät ole heille aina täysin selkeitä.

Koetko, että olet osa koulusi yhteisöä?

Kuva 6: Opiskelijoiden kokemuksia koulu yhteisöön kuulumisesta.

Koetko, että olet saanut ystäviä Suomesta?

Kuva 7: Opiskelijoiden kokemuksia ystävyysuhteiden rakentumisesta Suomessa.

Tämän jälkeen kysyin opiskelijoilta, kokevatko he olevansa osa koulun yhteisöä ja kokevatko he saaneensa ystäviä Suomesta. Vastaukset olivat asteikkona ”En lainkaan”, ”Vähän”, ”Paljon” ja ”Erittäin paljon”. Suurin osa vastaajista koki olevansa osa kouluyhteisöä vain vähän ($n=42$), ja kolme vastaajaa ei kokenut kuuluvansa yhteisöön lainkaan. Vain noin neljännes vastaajista koki kuuluvansa yhteisöön paljon tai erittäin paljon. Samankaltaiset kokemukset näkyivät myös kysyttäessä ystävyysuhteista. Suurin osa opiskelijoista koki, ettei ollut saanut ystäviä Suomesta lainkaan ($n=14$) tai vain vähän ($n=42$) ja noin neljännes heistä ilmoitti saaneensa ystäviä paljon tai erittäin paljon.

Opiskelijoilla on vastausten mukaan selkeästi haasteita rakentaa sosiaalisia suhteita, jotka vaikuttaisivat positiivisesti opiskelijoiden hyvinvointiin ja koulukiinnittymiseen. Täytyy kuitenkin muistaa, että opiskelijat voivat myös kokea ”vähäisemmän” määrän ystäviä heille tyydyttäväksi. Tulokset vahvistavat hankkeen kertomuksia siitä, että kansainväliset opiskelijat viettävät aikaa usein keskenään ja muista opiskelijoista erillään.

5.3 Opintojen sujuminen ja haasteet

Tässä osiossa kartoitin kansainvälisten opiskelijoiden kokemuksia heidän opintojensa onnistumisista ja haasteista. Ensimmäinen kysymys liittyi heidän kokemuksiinsa opintojen sujumisesta ja oli esitetty asteikolla 1–5, josta 1 tarkoitti opintojen sujuvan erittäin huonosti ja 5

erittäin hyvin. Kysymykseen olivat vastanneet kaikki 74 opiskelijaa ja heidän vastaustensa keskiarvoksi tuli 3,4. Lähes puolet heistä oli vastannut 3 (49 %) tai 4 (30 %). Vain pieni osa opiskelijoista (8 %) oli sitä mieltä, että opinnot sujuvat erittäin huonosti tai huonosti, kun taas 13 % koki opintojensa sujuvan erittäin hyvin. Vastaukset viittaavat siihen, että kokonaisuudessaan opinnot sujuvat opiskelijoilla melko tasapainoisesti, vaikka yksilöllisiä haasteita saattaa ilmetä.

Seuraavaksi kysyin avoimilla kysymyksillä, missä opiskeluasioissa opiskelijat kokevat onnistuneensa ja missä he mahdollisesti kokevat haasteita. Tämän osion vastauksilla voi tarkastella konkreettisia tuen tarpeita. Onnistumisiin liittyviä vastauksia oli yhteensä 42, joista ensimmäisenä ja selkeästi suurimpana teemana opiskelijat kertoivat onnistumisiaan liittyen erilaisiin oppiaineisiin. Puolet vastanneista mainitsivat, että ovat onnistuneet mielestään hyvin jossain reaali- tai matemaattisessa aineessa, liikunnassa tai taiteessa. He myös kokivat, että ovat saaneet hyviä arvosanoja kokeista.

Toinen teema vastauksissa liittyi henkilökohtaisiin onnistumisen tunteisiin. Osa opiskelijoista kertoi, etteivät koe paineita tai stressiä opiskelusta ja ovat oppineet esimerkiksi itsenäistymään opinnoissa tai olemaan aktiivisempia tunnilla. Joissain vastauksissa myös korostui sinnikkyys opinnoissa. Opiskelijat kertoivat onnistumisen kokemuksistaan esimerkiksi seuraavasti:

”Koen onnistuneeni opiskelemaan Suomessa, vaikka suomen kieleni ei ole tarpeeksi hyvä.”

”Olen ahkera ja yritän ymmärtää suomea.”

Viimeisenä kartoitin, millaisissa opiskeluasioissa opiskelijat kokevat haasteita. Lähes kaikki vastauksista (37/46) liittyivät haasteisiin suomen kielessä. Opiskelijat kokivat haastavaksi oppiaineet, joissa on paljon monimutkaisia määritelmiä. Yksi opiskelijoista kuvasi omaa tilannettaan esimerkiksi seuraavasti:

”Haasteita on hetkinä, kun en ymmärrä suomea. Vaikeuksia on tentin kirjoittamisessa, koska minun on käännettävä se ensin äidinkielelleni ja sitten takaisin. Joskus en ymmärrä sanaakaan luokassa.”

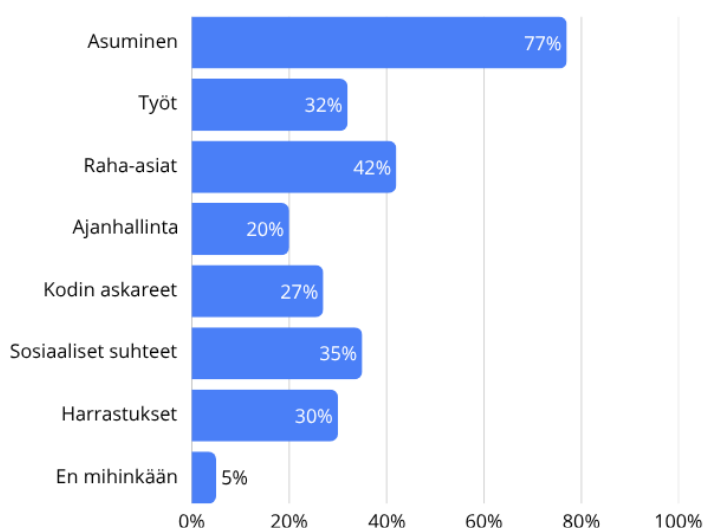
Yksittäisissä vastauksissa mainittiin tietyt oppiaineet haastaviksi, mutta näitä ei ollut tarkennettu miksi. Kokonaisuudessaan tulokset osoittavat, että vaikka opiskelijoilla on onnistumisia

opinnoissaan, kielitaito on kuitenkin keskeinen haaste, joka vaikuttaa oppimisen kokemuksiin. Opiskelijat tarvitsevat selkeästi monipuolisempia tapoja, joilla heidän kielen oppimistaan tuettaisiin.

5.4 Arjen tuki ja palvelut

Kyselylomakkeen neljännessä osiossa teemana oli arjen ja vapaa-ajan tuki sekä palvelut. Ensimmäinen kysymys oli ”Saatko tukea tai apua arjen asioihin (esim. asuminen, raha-asiat, ajanhallinta ja kodin askareet)?” Kysymys oli esitetty asteikolla ”en lainkaan”, ”huonosti”, ”hyvin”, ”erittäin hyvin”. Vastausten perusteella lähes kaksi kolmasosaa opiskelijoista (n=47) koki, että saavat tukea arjen asioihin hyvin ja 16 opiskelijaa erittäin hyvin. Vain pieni osa opiskelijoista kertoi saavansa tukea huonosti (n=8) tai ei lainkaan (n=3).

Mihin arjen asioihin olet saanut apua?

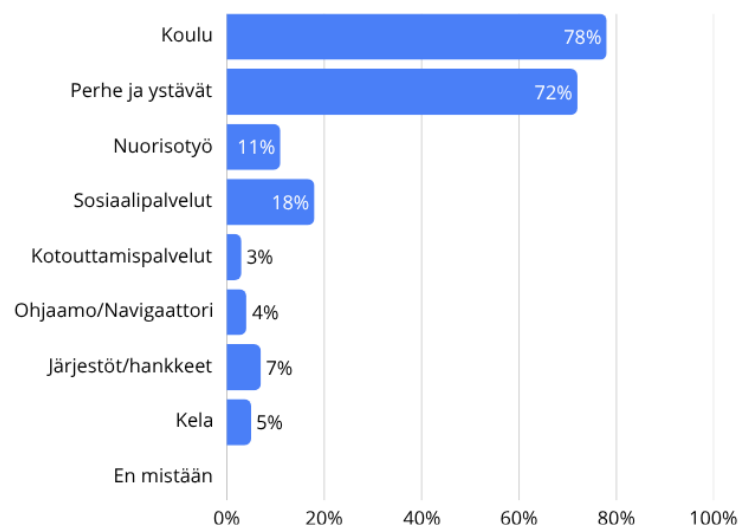
Kuva 8: Arjen asiat, joihin opiskelijat ovat saaneet apua.

Seuraavassa kysymyksessä tarkastelin monivalintakysymyksellä, mihin asioihin opiskelijat ovat saaneet tukea arjessa. Selvästi yleisin aihe oli asuminen, johon tukea oli saanut 77 % vastaajista. Sen sijaan kaikissa muissa arjen asioissa tuen saaminen oli vähäisempää. Raha-asioihin tukea oli saanut 42 % vastaajista ja noin kolmasosa oli saanut tukea sosiaalisiin suhteisiin, työnhakuun ja harrastuksiin. Vähiten tukea oli saatu kodin askareisiin (27 %) ja ajanhallintaan (20 %). Tämän lisäksi osa vastaajista (n=4) koki, ettei ollut saanut tukea mihinkään

arjen asiaan. Vastauksista ilmenee, että arjessa saatu tuki painottuu vahvasti asumiseen, kun taas käytännölliset arjen taidot ja itsenäistymisen tukeminen jäävät vähemmälle.

Seuraavaksi kysyin, miten hyvin opiskelijat tietävät mistä tukea tarvittaessa saa. Opiskelijoista suurin osa (n=44) koki tietävänsä hyvin tai erittäin hyvin (n=15), mistä tukea voi saada. Kuitenkin osa opiskelijoista kertoi heidän tietämyksensä olevan puutteellista, kun 12 vastasi tietävänsä huonosti ja 3 ei lainkaan.

Mistä olet saanut tukea arjen asioihin?

Kuva 9: Lähteet, joista opiskelijat ovat saaneet tukea arjen asioihin.

Tämän jälkeen kartoitin monivalintakysymyksellä, mistä lähteistä opiskelijat ovat saaneet tukea arjessa. Vastauksissa korostui koulun (78 %) tai perheen ja ystävien tuki (72 %), kun taas sosiaalipalveluiden, nuorisotyön, järjestöjen ja hankkeiden, Kelan, Ohjaamon tai muiden kotouttamispalveluiden käyttö jäi selvästi vähäisemmäksi (kaikki alle 20 %). Vastauksista ilmenee, että opiskelijat hakevat apua ensisijaisesti helposti saavutettavista tukiverkostoista ja viralliset palvelut jäävät vähemmälle käytölle.

Viimeisenä kysyin ”Mikä mahdollisesti estää tuen saamisen arjen asioihin?”. Merkittävämäksi syyksi opiskelijoiden mielestä nousi kielitaito (77 %) ja noin kolmasosa koki, että esteenä ovat omat aikataulut tai oma tietämättömyys palveluista. Noin viidennes koki välimatkat haastaviksi. Taloudelliset syyt (12 %), kynnys avun pyytämiseen (8 %) ja tarpeellisten

palveluiden puuttuminen (7 %) nousivat esiin harvemmin. Palveluiden aukioloajat olivat vain kolmen opiskelijan mielestä esteenä.

Tämän osion tulokset osoittavat, että arjen tukea on saatavilla ja sitä myös paikoitellen hyödynnetään. Erityisesti kielitaito, tieto palveluista ja niiden saavutettavuus vaikuttavat merkittävästi hakeeko opiskelija tukea. Vastaukset siis vahvistavat, että myös arjen palveluista saatava tieto on tärkeää.

5.5 Opiskelijoiden kokemukset

Kyselylomakkeen viimeiseen osioon jätin kolme avointa kysymystä, jotka eivät olleet pakollisia. Näiden kysymyksien kautta halusin kuulla opiskelijoilta tulevaisuuden suunnitelmia, konkreettisia kokemuksia opiskelusta ja asumisesta Suomessa sekä kehitysideoita, joita voisi hyödyntää esimerkiksi tuotoksessa.

Ensimmäisenä annoin opiskelijoille mahdollisuuden kertoa heidän tulevaisuuden suunnitelmistaan lukion jälkeen. Vastauksia oli 47, jotka kaikki liittyivät jatko-opintoihin. Kaikki kansainväliset opiskelijat kertoivat haluavansa lukion jälkeen opiskelamaan yliopistoon tai ammattikorkeakouluun. Moni heistä myös mainitsi, että haluaisi työpaikan opintojen ohelle tai niiden jälkeen. Yksi opiskelija vastaa tulevaisuuden suunnitelmista seuraavasti:

”Aion opiskella yliopistossa Suomessa ja haluan tulla insinööriksi tulevaisuudessa!”

Toinen avoin kysymys oli ”Miten kansainvälisiä opiskelijoita voisi mielestäsi tukea vielä paremmin?”. Vastauksia oli 23 ja niistä ilmeni tarve yksilöllisemmälle tuelle opinnoissa. Opiskelijat ehdottivat esimerkiksi erilaisten oppimateriaalien tarjoamista englanniksi tai yksityiskohteisemmän opetuksen saamista tunnilla, jotta he voisivat oppia helpommin esimerkiksi suomalaisten sanojen määritelmiä. Vastauksissa opiskelijat painottivat, että suomen kielen oppimista on tuettava.

Opiskelijat toivoivat myös vuorovaikutustilanteiden lisäämistä esim. erilaisilla aktiviteeteilla ja tapahtumilla koulussa, joilla lisättäisiin sosiaalisten kontaktien tukemista paremmin. Tämä vahvistaa aiemmin tutkittua tietoa siitä, että toiset opiskelijat ovat iso voimavara ja tuki koulussa suoriutumiseen ja sinne kiinnittymiseen (KARVI, 2019, s. 89). Osa opiskelijoista myös mainitsi, että koulun henkilökunta voisi olla vuorovaikutuksessa kansainvälisten opiskelijoiden kanssa useammin kasvotusten, koska kommunikointi on näin helpompaa, verrattuna

sähköposteihin ja Wilma-alustaan. Tutkimusten mukaan oppilaiden ja opettajien suhde on tärkein asia koulukiinnittymisen kannalta ja siksi heidän välisiin vuorovaikutustilanteisiin tulisi panostaa (Opetushallitus, n.d.).

Viimeiseksi teemaksi nousi neuvonta ja ohjaaminen. Opiskelijat kokivat, että heitä tulisi tukea ennakoivasti ja yksityiskohtaisemmin esimerkiksi opinnoista, Suomessa asumisesta, maan kulttuurista ja työnhausta. Tässä kaksi nostoa opiskelijoiden vastauksista:

”Auttaa oppilaita vastaanottamaan tietoa kokonaisvaltaisemmin ja helpommin.”

”Luoda opassivusto, jossa kansainväliset opiskelijat voivat esittää kysymyksiä ja saada henkilökohtaisia selityksiä kokeneilta ammattilaisilta.”

Viimeinen avoin kysymys oli ”Haluatko kertoa muita kokemuksia tuen tai tiedon saamisesta Suomessa?”. Huomasin, että kysymys olisi pitänyt muotoilla toisin, sillä se oli liian konkreettinen kansainvälisille opiskelijoille. Vastauksia tuli 35, mutta niistä suurin osa oli muotoa ”En” tai ”Kyllä”, ilman perusteluja. Karsimisen jälkeen vastauksia jäi vain 9, joissa opiskelijat kertoivat saaneensa hyvin apua ja tukea esimerkiksi opettajilta, rehtorilta tai kunnan toimijoilta. Yhden opiskelijan toiveissa oli, että opettajat olisivat suurempia antamaan kansainvälisille opiskelijoille palautetta, koska hän oli saanut sitä vain omalta välittäjäorganisaatioltaan. Toinen opiskelija myös koki, että suomen kielen oppisi vielä paremmin, jos muut suomalaiset opiskelijat haluaisivat olla ystäviä.

6 Kansainvälisten opiskelijoiden opas

Opinnäytetyöstä tuotoksena syntyi kansainvälisten opiskelijoiden opas, jonka tarkoituksena on toimia tiedonvälittäjänä ja tuen mallina opiskelijoille ennen opintojen alkamista. Se tarjoaa selkeää ja käytännönläheistä tietoa opiskelusta, asumisesta ja palveluista Suomessa. Tavoitteena on helpottaa opiskelijoiden opintojen aloitusta ja tukea heitä uuden arjen rakentamisessa. Suunnittelin oppaan käytettäväksi lukioihin, joihin otetaan vastaan kansainvälisiä opiskelijoita. Sen voivat ottaa käyttöön mitkä tahansa lukiot sähköisesti. Tarkoituksena on, että opas lähetetään kansainväliselle opiskelijalle samalla, kun heitä tiedotetaan lukioon pääsystä. Vastuu oppaan jakamisesta on sillä lukion henkilöllä, joka hoitaa tiedottamisen ennen opintoja.

Toteutin oppaan sähköisesti Canva-alustalla ja sen sisältö on rakennettu opinnäytetyön sekä kerätyn aineiston pohjalta. Sisällysluettelo on johdannon jälkeen seuraavanlainen: Opiskelu Suomessa, Tukea koulussa, Asuminen Suomessa, Vapaa-aika ja Tukea arjessa. Oppaasta löytyvä tieto ei ole suunnattu yksityiskohtaisesti jokaiselle lukiolle erikseen, vaan se liittyy yleisesti Suomessa opiskeluun ja asumiseen, jotta useampi lukio voi ottaa sen käyttöönsä. Oppaan sisältö keskittyy vahvasti aineiston keruun havaintoihin ennakkotiedon puutteista. Tulosten mukaan opiskelijat eivät ole saaneet tarpeeksi tietoa esimerkiksi asumisesta, palveluista ja opiskelusta ennen Suomeen saapumista, joten opas kokoaa nämä tiedot yhteen selkeäksi ja helposti saavutettavaksi kokonaisuudeksi, mikä vähentää tiedon hajanaisuutta.

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli kehittää opiskelijoiden tarpeisiin vastaava tuki opas. Työn tilaajana toimivan Meijän lukio -hankkeen tavoitteena on ehkäistä koulupudokkuutta, tukea opiskelijoiden hyvinvointia sekä vahvistaa koulukiinnittymistä ja yhteisöllisyyttä (Hankesuunnitelma, 2024), joten opas vastaa suoraan hankkeen tavoitteisiin ja toimii konkreettisena menetelmänä, jonka avulla voidaan kehittää oppilaitosten toimintakulttuuria yhdenvertaisemmaksi ja saavutettavammaksi sekä vähentää lukiohenkilöstön kuormittumista.

7 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä luvussa käyn läpi opinnäytetyön alkuperäisen tarkoituksen ja aineiston keskeiset tulokset. Esitän tulosten ja opiskelijoiden vastausten perusteella kehitysideoita tulevaisuutta ajatellen. Viimeisenä pohdin mahdollisuuksia opinnäytetyön aiheen jatkokehittämiselle.

7.1 Keskeiset tulokset

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tarkastella, miten kansainvälisiä opiskelijoita tuetaan ja tiedotetaan ennen heidän opintojaan sekä niiden aikana. Kartoitin opiskelijoiden kokemuksia kyselylomakkeen avulla, jonka aineiston tuloksista nousi ilmi, että heidän kokemuksensa ovat vaihtelevia. Tiedon ja tuen saamisessa on selkeitä vahvuuksia, mutta myös kehittämiskohteita.

Ennen opintojen alkua opiskelijat ovat saaneet tietoa eniten opiskelun perusrakenteista, mutta sen sijaan tuki- ja ohjauspalveluista, asunnon vuokraamisesta ja terveydenhuollosta tieto on ollut vajanaista. Opiskelijoille tarjottu tieto ei siis tavoita heitä riittävän hyvin tai oikeaan aikaan. Myös kansainvälisen uraohjaamo -hankkeen (REACT ESR) työpajoissa kansainväliset opiskelijat ovat toivoneet, että tarvittavaa tietoa tulisi antaa kokonaisvaltaisemmin ennen opintoja (Väisänen, n.d.). Opinnäytetyöni tulosten mukaan osa opiskelijoista kokee, etteivät he ole saaneet kaikkea tarvittavaa tietoa ollenkaan. Opiskelijat ovat hankkineet todennäköisesti tämän takia tietoa epävirallisten kanavien kautta, kuten internetistä, sosiaalisesta mediasta tai perheeltä ja ystäviltä, jolloin virallisten toimijoiden rooli ennen opintoja on jäänyt selvästi vähäisemmäksi. Kaikilla opiskelijoilla ei ole lähellä verkostoja, joten oppilaitosten tulisi tukea enemmän heidän tiedonsaantia opinnoista ja arjesta (Väisänen, n.d.).

Tulosten perusteella tukea on saatavilla koulussa hyvin, mutta sen hyödyntäminen vaihtelee. Opiskelijat saavat eniten tukea opettajilta, opinto-ohjaajalta tai koulun johdolta, kun taas opiskeluhuollon palvelut ja koulun ulkopuoliset toimijat jäävät vähäisemmälle käytölle. Tämä viittaa siihen, että kaikki opiskelijat eivät tunnista tai uskalla hyödyntää tarjolla olevia palveluita, jolloin he tukeutuvat helposti lähestyttäviin ihmisiin ja palveluihin. Toisaalta opiskelijoiden tuen tarpeet voivat yksinkertaisuudessaan vaihdella. Kielen osaaminen on keskeistä elämän sujuvuuden näkökulmasta (Alisaari ym., 2022) ja opiskelijoiden vastauksista kumpusi tarve yksilöllisempään kielitukeen esimerkiksi opetuksessa, joka vaikuttaa selkeästi koulussa,

kuin vapaa-ajallakin. Samankaltaisia tuloksia on syntynyt Siiri Kuittisen (2025) tutkielmassa *Finest Future- opiskelijoiden ajatuksista Suomessa opiskelusta* (Kuittinen, 2025).

Kolmantena keskeisenä tuloksena suurin osa kansainvälisistä opiskelijoista koki, että kouluyhteisöön kuuluminen ja ystävyssuhteiden rakentaminen suomalaisiin opiskelijoihin oli vähäistä, jolloin sosiaalinen kiinnittyminen kouluun ei toteudu heidän kohdallaan riittävällä tasolla. Osa opiskelijoista saattaa identifioida itsensä varsinkin opintojen alussa vahvasti ”maahanmuuttajaksi” ja nähdä itsensä erillään muista opiskelijoista, joihin on vaikea rakentaa ystävyssuhteita (Mustonen & Puranen, 2021, s. 69). Avoimissa vastauksissa opiskelijat kertoivat, että vuorovaikutusta tulisi lisätä muiden opiskelijoiden, mutta myös opettajien kanssa, nimittäin myös heidän myönteinen vuorovaikutuksensa ja kiinnostuksensa opiskelijaa kohtaan tukee hyvinvointia (Mieli RY, n.d.).

Arjen tukea suurin osa opiskelijoista kokee saavansa, mutta se painottuu vahvasti vain asumiseen, jolloin muu itsenäinen arki jää ilman tukea. Kansainväliset opiskelijat tarvitsevat tutkusti enemmän tukea elämiseen, sillä asuinolosuhteet eroavat kotimaahan (Laine, 2025, s. 52). Vaikka arjen käytänteistä ja palveluista informointi ei ole todennäköisesti koulujen vastuulla, opiskelijat tukeutuivat silti pääasiassa kouluun ja lisäksi omiin läheisiinsä arjen asioissa. Viralliset palvelut jäivät usein käyttämättä ja suurimmiksi esteiksi nousi merkittävämpanä kielitaito ja puutteellinen tieto palveluista. Tämä osoittaa, että tukipalveluiden saavutettavuus ei ole pelkästään kiinni niiden tarjonnasta, vaan myös ymmärrettävyydestä ja opiskelijoiden valmiuksista hyödyntää niitä.

7.2 Kehitysideat

Vaikka opinnäytetyöni on toteutettu Meijän lukio- hankkeelle, sen tulokset kohdistuivat vahvasti lukioden arkeen. Kyseinen hanke on päättymässä kesäkuussa 2026 ja tämän vuoksi kehittämisehdotukset ovat suunnattu ensisijaisesti lukioille, joissa voidaan toteuttaa muutoksia heti.

Opinnäytetyön tuloksista ja opiskelijoiden kokemuksista ensimmäisenä kehitysideana nousee tiedottamisen selkeyttäminen ennen opintojen alkua, sillä tulosten perusteella osa opiskelijoista ei ole saanut sitä riittävästi tai oikea-aikaisesti. Tiedottamiseen tulisi luoda malli, joka tarjoaa konkreettista tietoa, on saavutettavassa paikassa ja tarjolla jo ennen Suomeen saapumista. Tähän tarpeeseen vastaa myös opinnäytetyön tuotoksena kehittämäni kansainvälisten

lukio-opiskelijoiden opas, jonka tavoitteena on parantaa tiedon saavutettavuutta ja tukea opiskelijoiden siirtymistä opintoihin. Tietoa tulisi tarjota tämän lisäksi pitkin opintoja, sillä ensimmäisten opiskeluvuikkojen infotulva saattaa olla suuri, eikä kaikki muistunut automaattisesti mieleen.

Kyselyn vastauksissa yksi opiskelijoista ehdotti myös tukisivuston luomista, jossa voisi kysyä apua ja tukea kokeneemmilta kansainvälisiltä opiskelijoilta. Tästä hyvä esimerkki on Suomen lukiolaisten liitolla. Nuoret voivat lähettää mieltä painavia kysymyksiä kokeneemmille lukio-laisille sähköpostilla ja niihin vastataan suoraan tai liiton nettisivuilla kootusti. (Suomen lukio-laisten liitto, n.d., ”Kysy lukiolaiselta”). Tämän voisi toteuttaa esimerkiksi lukion omille nettisivuille tai kurssialustalle. Alustalle voisi koota myös muuta tarvittavaa tietoa ja linkkejä esimerkiksi koulun ulkopuolisista palveluista, joka tukisi jatkuvaa tukemista. Omien kokemuksieni mukaan myös Humanistisessa ammattikorkeakoulussa on hyödynnetty samankaltaista käytäntöä, kun tutoropiskelijat pitivät yllä Hoodle-kurssialustalla anonyymiä keskustelualustaa opiskelijoille.

Kansainvälisten opiskelijoiden yhteisöön kuulumista ja ystävyssuhteiden rakentamista tulisi tukea lisää. Tutoropiskelijoiden tuki voi olla opintojen alussa merkittävä tekijä (Civil & Tuominen, n.d., s. 29) ja mielestäni heidän roolia tulisi vahvistaa tässä kontekstissa vielä enemmän. Tulosten mukaan vain harva kansainvälinen opiskelija on saanut tukea tutoreilta opintojen aikana. Tutor-toimintaa voisi kehittää tukemaan paremmin kansainvälisten ja suomalaisten opiskelijoiden vuorovaikutusta esimerkiksi yhteisten tapahtumien kautta tai kohdentamalla tietyt tutorit vastaamaan kansainvälisistä opiskelijoista tiiviimmin. Lisäksi opettajat voisivat lisätä ryhmätyöskentelyä ja vuorovaikutteista opetusta, joka edistäisi sosiaalisten suhteiden muodostumista.

Aineiston perusteella suomen kielen osaaminen vaikuttaa merkittävästi opiskelijoiden kokemuksiin oppimisessa, tiedon ymmärtämisessä ja palveluiden hyödyntämisessä, joten tämän vuoksi kielen oppiminen tulisi huomioida osana kaikkea opetusta. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi selkokielisten materiaalien tai visuaalisen tuen tarjoamista opiskelijoille opitunneilla. Kielen oppimista tukisi myös aiemmin mainitsemani ryhmätyöskentely ja vuorovaikutteinen opetus.

7.3 Aiheen jatkokehittäminen

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöni aihe on laaja ja ajankohtainen, joten se tarjoaa hyvät mahdollisuudet jatkokehittämiselle tulevaisuudessa. Kansainvälisten opiskelijoiden tukeminen, tiedottaminen ja koulukiinnittyminen eivät rajoitu tiettyyn hankkeeseen tai oppilaitokseen, vaan koskettavat laajemmin koko koulutusjärjestelmää. Tämän vuoksi työni tuloksia voidaan hyödyntää hankkeen päättymisenkin jälkeen konkreettisena kehittämisen välineenä.

Tässä opinnäytetyössä olen tunnistanut kansainvälisten opiskelijoiden arjesta keskeisiä ilmiöitä, kuten ennakkotiedon puutteet, kielitaidon ja tuen merkitys sekä haasteet yhteisöön kiinnittymisessä. Aiheesta olisi perusteltua tutkia syvemmin, mitkä tekijät vaikuttavat opiskelijoiden kokemuksiin, kuten esimerkiksi yksilölliset taustat, kielitaito tai oppilaitoksen käytännöt ja miten ne selittävät eroja heidän välillään. Tällainen tarkastelu tukisi vielä kohdentummin aiheen kehittämistä.

Opinnäytetyön tuotoksena kehittämäni opas on muokattavissa helposti eri lukioille, mikä mahdollistaa sen käytön eri toimintaympäristöissä. Opasta voi tarkentaa yksityiskohtaisemmaksi esimerkiksi lisäämällä lukio- tai kuntakohtaisia palveluita ja yhteystietoja. Opasta voi soveltaa myös muille opiskelijaryhmille, kuten suomalaisille opiskelijoille siirtymävaiheisiin.

Opinnäytetyöni merkitys tilaajalle on tärkeä, eikä se rajoitu hankkeen toteutusaikaan, vaan ulottuu toiminnan kehittämiseen ja vakiinnuttamiseen. Työni tuotti ajankohtaista tietoa suoraan kohderyhmältä, jota voi hyödyntää esimerkiksi hankkeen raportoinnissa ja arvioinnissa. Tulokset nostavat esiin nykyisiä vahvuuksia ja kehittämiskohteita, joka tukee toiminnan jatkuvuutta hankkeen päättymisen jälkeen ja mahdollistaa tiedon välittämisen lukioille toimintamallien tarkastelua varten. Tämän lisäksi työn tuotoksena syntynyt opas toimii hankkeen kanalta konkreettisena jatkumona, vaikka varsinainen hanketoiminta päättyy.

8 Pohdinta

Opinnäytetyöni luotettavuutta eli rehabiliteettia lisää se, että käytetty menetelmä oli kohderyhmälle sopiva, toteutusvaiheet kuvattu selkeästi ja aineisto kerätty suoraan ilmiöiden esiintymispaikasta (DIAK, 2020). Aineistoa keräsin kohderyhmältä sähköisen kyselylomakkeen avulla, joka mahdollisti suhteellisen laajan määrän vastaajia (n=74) ja tuki aineiston kattavuutta. Kuitenkin vastaukset painottuivat vahvasti yhteen lukioon ja muiden lukioden kohdalla vastaajamäärät olivat pienempiä. Tämä heikensi tulosten vertailtavuutta, eikä niistä voinut tehdä yleistyksiä.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan myös tarkastella sillä, että onko mittausvirheitä syntynyt ja tuottaisiko se samankaltaisia tuloksia toistettaessa (DIAK, 2020). Jälkikäteen tarkastellessa olisin voinut muotoilla osan kysymyksistä kohderyhmälle selkeämmiksi. Tämä näkyi esimerkiksi lomakkeen viimeisessä kysymyksessä ”Haluatko kertoa muita kokemuksia tuen tai tiedon saamisesta Suomessa?”, jossa vastaajat antoivat pääasiassa lyhyitä kyllä tai ei vastauksia. Tämän lisäksi kansainvälisten opiskelijoiden suomen kielen taito on voinut vaikuttaa vastauksiin. Toisaalta opinnäytetyön tulokset ovat samankaltaisia aiemman tutkimustiedon kanssa, mikä tukee niiden uskottavuutta.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyö vastasi asetettuihin tavoitteisiin ja tarkoituksiin tarkastella kansainvälisten opiskelijoiden kokemuksia tuen ja tiedon saannista. Aineisto oli keskeistä ilmiöiden tunnistamiseen ja sen pohjalta on mahdollista tehdä johtopäätöksiä. Opas myös vastaa suoraan aineistosta nousseisiin puutteisiin, mutta sen toimivuutta käytännössä ei vielä tässä vaiheessa voitu arvioida.

Meijän Lukio-hankkeen antaman palautteen mukaan opinnäytetyö on ollut ajankohtainen, heille hyvin tarpeellinen ja tärkeä tapa saada konkreettista tietoa yhteistyölukioille kansainvälisten opiskelijoiden tilanteesta. Tilaa on sitä mieltä, että olen tehnyt työtä huolellisesti ja saanut siitä vakuuttavan esimerkiksi laajan lähdeluettelon kautta. Hanketiimi tiedostaa oppaan hyödyn ja toivoo sen leviävän myös hankelukioiden ulkopuolelle. Kokonaisuudessaan yhteistyö hankkeen kanssa on ollut sujuvaa.

Lähteet

- Alisaari, J., Kaukko, M. & Heikkola, L. (2022). *Kotoutuminen, kuulumuus, kielitaito ja kaverit – Opetushenkilöstön huolenilmauksia maahanmuuttotaustaisten oppilaiden osaamisesta ja mahdollisuuksista*. Kasvatus & Aika. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/103434/71660>
- Civil, T. & Tuominen, R. (n.d.). *”Tutorit on ihan valtava resurssi ja siitä pitäis saada se kaikki potentiaali irti” – Tutortoiminnan kehittäminen korkeakoulussa*. Ammattikasvatuksen aikakauskirja. <https://journal.fi/akakk/article/download/148287/95453/361477>
- DIAK. (2020). *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0: Tutkimus ja kehittämistyön luottavuus*. <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642#s-lg-box-15268724>
- Hirvonen, H. (2025). *Korkeakoulu kansainvälisten opiskelijoiden tukena*. Theseus. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/897984/Hirvonen_Hanna.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Jyväskylän yliopisto. (n.d.) *Määrällinen analyysi*. <https://sites.app.jyu.fi/mehu/fi/metodologia/polku/aineiston-analyysimenetelmat/maarallinen-analyysi>
- Kansallisen koulutuksen arviointikeskus. (2019). *Taustalla on väliä – Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat korkeakoulupolulla*. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_2219.pdf
- Kotoutumislaki 681/2023
- Kuittinen, S. (2025). *Finest Future-opiskelijoiden ajatuksia Suomessa opiskelusta ja tulevaisuudestaan: Suomeen tulo ja lukioista valmistuminen elämänsä siirtyminä*. <https://helda.helsinki.fi/items/e8aa1971-883d-4bf0-9b61-0a7eebb110af>
- Kuntaliitto. (2026). *Lukiokoulutus eriytyy nopeasti – haasteet otettava vakavasti*. <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2026/lukiokoulutus-eriytyy-nopeasti-haasteet-otettava-vakavasti>
- Kyntölä, L. (2011). *Lukioon vai ei – Toisen polven maahanmuuttajanuorten koulutusvalinnat*. Suomen Lukiolaisten liitto. https://lukio.fi/app/uploads/2019/07/lukioon_vai_ei_toisen_polven_maahanmuuttajanuorten_koulutusvalinnat-1.pdf
- Könönen, J., & Himanen, M. (2019). *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019. Maahanmuuton sääntelyn ja etnisen syrjinnän yhteydet maahanmuuttajien työmarkkina-alueella*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/7e7f33d1-57e7-4c1f-86f9-f2429703701f/content>
- Laine, S. (2025). *Kunnat Suomeen tulevien monikielisten lukio-opiskelijoiden tukena – keinoja nuorisotyölle ja lukioille nuorten kestävään ja yhteiskuntaa hyödyttävään kotoutumiseen*. Theseus. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/905685/Laine_Sanna.pdf?sequence=2&isAllowed=y

- Lauranto, Y. (2022). *Kuka on kansainvälinen opiskelija, kuka kansainvälinen osaaja?* Kieli-
buusti.fi [https://www.kielibuusti.fi/fi/kielibuusti-hanke/blogi/kuka-on-kansainvalinen-
opiskelija-kuka-kansainvalinen-osaaja](https://www.kielibuusti.fi/fi/kielibuusti-hanke/blogi/kuka-on-kansainvalinen-opiskelija-kuka-kansainvalinen-osaaja)
- LAUREAMKO. (2025). *Kansainväliset opiskelijat näkevät nälkää – ja vastuuta tästä ei voi vält-
tää.* <https://laureamko.fi/kansainvaliset-opiskelijat-nakevat-nalkaa/>
- Lukiolaki 714/2018
- Meijän Lukio. (2024). *Hankesuunnitelma.* [Ei julkaistu]
- Mieli RY. (n.d.). *Tukea opiskelijoiden mielen hyvinvointiin.* [https://mieli.fi/artikkelit/tukea-
opiskelijoiden-mielen-hyvinvointiin/](https://mieli.fi/artikkelit/tukea-opiskelijoiden-mielen-hyvinvointiin/)
- Mielenterveystalo. (n.d.). *Opiskelijan yhteisöön kuulumisen tukeminen.* [https://www.mielen-
terveystalo.fi/fi/opettajat-tyopaikkaohjaajat/opiskelijan-yhteisoon-kuulumisen-tukemi-
nen](https://www.mielen-terveystalo.fi/fi/opettajat-tyopaikkaohjaajat/opiskelijan-yhteisoon-kuulumisen-tukemi-
nen)
- Migration Data Portal. (2024). *International Students.* <https://www.migrationdataportal.org/themes/international-students-trends>
- Mustonen, S. & Puranen, P. (2021). *Kielitietoiset käytänteet tukemassa maahanmuuttotau-
staisten opiskelijoiden kiinnittymistä ammatilliseen koulutukseen.* [https://journal.fi/kasva-
tus/article/download/107965/68982/194846](https://journal.fi/kasva-
tus/article/download/107965/68982/194846)
- Myllykoski-Laine, S., Jokio, K., Kalalahti, M., & Kiilakoski, T. (2024). *Kouluun ja opintoihin kiin-
nittymisen tukeminen oppivelvollisuusikäisten koulutuksessa.* KARVI.
https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_95315
- Nivala, E. & Ryyänen, S. (2024). *Sosiaalipedagogiikka: kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kes-
tävää elämää.* Gaudeamus. E-kirja.
- Ojasalo, K., Moilanen, T., & Ritalahti, J. (2015). *Kehittämistyön menetelmät – Uudenlaista
osaamista liiketoimintaan.* Sanoma Pro Oy. E-kirja.
- Opetushallitus. (2025). *Opetushallituksen raportti: Peruskoulujen ja lukioiden määrä on edel-
leen laskussa.* [https://www.oph.fi/fi/uutiset/2025/opetushallituksen-raportti-peruskou-
lujen-ja-lukioiden-maara-edelleen-laskussa](https://www.oph.fi/fi/uutiset/2025/opetushallituksen-raportti-peruskou-
lujen-ja-lukioiden-maara-edelleen-laskussa)
- Opetushallitus. (2026). *Kouluun kiinnittyminen ja poissaoloihin puuttuminen.*
<https://www.oph.fi/fi/kouluun-kiinnittyminen-ja-poissaoloihin-puuttuminen>
- Opetushallitus. (n.d.). *Vuorovaikutussuhde oppilaan ja opettajan välillä.*
[https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/vuorovaikutussuhde-oppilaan-ja-opetta-
jan-valilla](https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/vuorovaikutussuhde-oppilaan-ja-opetta-
jan-valilla)
- Paavonen, M. (2025). *10 tulevaisuuskuvaa väestöstä.* Sitra. [https://www.sitra.fi/artikkelit/10-
tulevaisuuskuvaa-vaestosta/](https://www.sitra.fi/artikkelit/10-
tulevaisuuskuvaa-vaestosta/)

- Parikka, J., Halonen-Malliarakis, N., & Puustjärvi, A. (2025). *Oppimisen edellytykset ja haasteet: Käsikirja oppimiseen vaikuttavista häiriöistä ja oppimisen tukemisesta*. Santalahti-kustannus. E-kirja.
- Riikonen, S. (2024). *Yhteisölähtöinen kotoutuminen – yhteisöön kuuluminen on ihmisen perustarve*. Humanistinen ammattikorkeakoulu. <https://www.humak.fi/julkaisut/yhteisolahtoinen-kotoutuminen-yhteisoon-kuuluminen-on-ihmisen-perustarve/>
- Roiha, A., & Polso, J. (2024). *Tunne oppilaasi: Oppilaantuntemus opetuksen kulmakivenä*. Santalahti. E-kirja.
- Sandberg, E. (2021). *Pedagoginen tuki perusopetuksessa ja toisella asteella*. PS-kustannus. E-kirja.
- Saukkonen, P. (2020). *Suomi omaksi kodiksi*. Gaudeamus. E-kirja.
- Savonia. (2025). *Kieli on avain osallisuuteen – Maahanmuuttajien näkemyksiä kotoutumisesta*. Savonia Artikkelit Pro. <https://www.savonia.fi/artikkelit-pro/kieli-on-avain-osallisuuteen-maahanmuuttajien-nakemyksia-kotoutumisesta/>
- Sivista. (2024). *Sivistysala ry: Suomessa opiskelee yli 100 000 ulkomaalaista – Määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa ja kasvaa yhä*. <https://sivista.fi/tiedotteet/sivistysala-ry-suomessa-opiskelee-yli-100-000-ulkomaalaista-maara-on-kaksinkertaistunut-kymmenessa-vuodessa-ja-kasvaa-yha/>
- Suomen Lukiolaisten liitto. (2011). *Lukioon vai ei – Toisen polven maahanmuuttajanuorten koulutusvalinnat*. https://lukio.fi/app/uploads/2019/07/lukioon_vai_ei_toisen_polven_maahanmuuttajanuorten_koulutusvalinnat-1.pdf
- Suomen Uutiset.fi. (2025). *Eduskunta hyväksyi lukuvuosimaksut ulkomaisille toisen asteen opiskelijoille – Vigeliu: ”Suomalainen koulutus ei voi olla maksuton koko maailmalle”*. <https://www.suomenuutiset.fi/eduskunta-hyvaksyi-lukuvuosimaksut-ulkomaisille-toisen-asteen-opiskelijoille-vigeliu-suomalainen-koulutus-ei-voi-olla-maksuton-koko-maailmalle/>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2024). *Koulutus ja kielitaito*. <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/koulutus-ja-kielitaito>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2025.) *Kouluterveyskysely 2025*.
- Tervo, H., Helminen, V., Rehunen, A. & Tohmo, T. (2018). *Onko urbanisaatio maaseudun turma? Kaupunkien väestönkasvun vaikutukset erityyppisen maaseudun väestökehitykseen Suomessa ajanjaksolla 1990–2015*. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/c94af2ae-7b2f-49c3-bfde-cfaa9bb90919/content>
- Tietoarkisto. (n.d.). *Kyselylomakkeen laatiminen*. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvanti/kyselylomake/laatiminen/>

- Tietosuojavalvottajan toimisto. (n.d.) *Pseudonymisoidut ja anonymisoidut tiedot*. <https://tietosuojafi/pseudonymisointi-anonymisointi> Haettu 10.3.2026
- Tilastokeskus. (2024). *Yhä useampi opiskelija oli ulkomaalaistaustainen vuonna 2022*. <https://stat.fi/fi/julkaisu/clr7pmvhj14t20cumlxlaf626>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d.). *Maahanmuuttajien kotoutuminen edellyttää yhdenvertaisuutta ja yhteistyötä*. <https://tem.fi/maahanmuuttajien-kotouttaminen>
- Ulmanen, S. (2017). *Miten kiinnittyä kouluun? Oppilaiden näkökulma koulutyöhön kiinnittymisen haasteisiin*. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101792/978-952-03-0465-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- University of Eastern Finland. (2023). *Kokemus riittävästä tuesta parantaa kouluun kiinnittymistä lukiossa*. <https://www.uef.fi/fi/artikkeli/kokemus-riittavasta-tuesta-parantaa-kouluun-kiinnittymista-lukiossa>
- Valli, R. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. PS-kustannus. E-kirja.
- Vehkalahti, K. (2019). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bc1c2c8a-0eb8-4881-ba8f-510ce386b810/content>
- Vilkkä, H. (2021). *Näin onnistut opinnäytetyössä: Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin*. PS-kustannus. E-kirja.
- Virtanen, T. & Pelkonen, J. (2023). *Poissa porukasta – Vahvista kouluun kiinnittymistä ja puutu poissaoloihin*. PS-Kustannus
- Väisänen, T. (n.d.). *Kansainvälisten opiskelijoiden tarpeet näkyviksi*. Karelia ammattikorkeakoulu. <https://www.karelia.fi/2022/05/kansainvalisten-opiskelijoiden-tarpeet-nakyviksi/>
- Värri, K. (2023). *Kansainväliset opiskelijat lukiokoulutuksessa*. Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/blogi/2023/kansainvaliset-opiskelijat-lukiokoulutuksessa>
- Yle.fi. (2021). *15 ulkomaalaista nuorta saapui pikkulukioihin Suomeen pelastaakseen ne – ainakin yksi lukioista on toistaiseksi turvassa*. <https://yle.fi/a/3-12152022>
- Yle.fi. (2024). *Yritys toi Suomen lukioihin tuhat ulkomaalaista nuorta, nyt ensimmäiset valmistuvat – kysyimme, aikovatko he jäädä*. <https://yle.fi/a/74-20084238>
- Yle.fi. (2025). *Kymmenet lukiot vastustavat hallituksen ideaa kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksuista*. <https://yle.fi/a/74-20162212>
- Yle.fi. (2025). *Peruskouluista katoaa lähivuosina puolet – katso, miten oman alueesi lasten määrä on vähentynyt*. <https://yle.fi/a/74-20182174>

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Kansainvälisten lukio-opiskelijoiden tukeminen

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Teen opinnäytetyötä kansainvälisten lukio-opiskelijoiden tukemisesta. Tämän kyselyn tarkoitus on selvittää opiskelijoiden kokemuksia opiskelusta ja arjesta Suomessa. Kyselyssä kysytään esimerkiksi: millaista tietoa olet saanut ennen opintojen alkua, millaista tukea saat nykyään ja mitä asioita voisi kehittää. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja anonyymisti. Ketään vastaajaa ei voi tunnistaa. Kukaan ulkopuolinen ei tiedä, että olet osallistunut. Vastauksia käytetään vain tätä opinnäytetyötä varten. Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseus-palvelussa.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 10 minuuttia. Kiitos paljon ajastasi ja vastauksistasi!

Taustatiedot:

1. Missä lukiossa opiskelet? *

- ☐ Savonlinnan lukio
- ☐ Suonenjoen lukio
- ☐ Sulkavan lukio
- ☐ Joroisten lukio
- ☐ Vesannon lukio
- ☐ Rautalammin lukio

2. Kuinka kauan olet opiskellut Suomessa? *

- ☐ alle 6 kuukautta
- ☐ 6–12 kuukautta
- ☐ 1–2 vuotta
- ☐ yli 2 vuotta

3. Kuinka kauan olet opiskellut suomen kieltä? *

- ☐ alle 6 kuukautta
- ☐ 6–12 kuukautta
- ☐ 1–2 vuotta
- ☐ yli 2 vuotta

Ennen Suomeen saapumista:

4. Mistä opiskeluun liittyvistä asioista sait tietoa ennen Suomeen saapumista? *

- ☐ Oppilaitos
- ☐ Opintojen aikataulu ja rakenne
- ☐ Opetustavat (luennot, ryhmätyöt, itsenäinen opiskelu)
- ☐ Arviointi ja kokeet
- ☐ Opetusvälineet
- ☐ Ruokailu
- ☐ Opiskelun kustannukset
- ☐ Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet
- ☐ Tuki- ja ohjauspalvelut
- ☐ En saanut tietoa
- ☐ Muu, mikä?

5. Mistä asumiseen liittyvistä asioista sait tietoa ennen Suomeen saapumista? *

- ☐ Asunnon hankinta
- ☐ Vuokran maksaminen
- ☐ Asumisen muut kustannukset (vesi, sähkö, internet jne.)
- ☐ Asumisen säännöt
- ☐ Kela ja tuet
- ☐ Terveystieteiden hoito
- ☐ Julkinen liikenne
- ☐ Neuvonta- ja ohjauspalvelut
- ☐ En saanut tietoa

- Muu, mikä?

6. Mistä sait tietoa liittyen opiskeluun ja asumiseen Suomessa? *

- Lukion nettisivut
- Oma aiempi oppilaitos
- Kansainvälisten opiskelijoiden välitysyrietykset
- Internet
- Sosiaalinen media
- Perhe ja ystävät
- Muut opiskelijat
- Muu, mikä?

7. Koetko, että sait tarpeeksi tietoa opiskelusta ja asumisesta Suomessa? *

- En lainkaan
- Vähän
- Paljon
- Erittäin paljon

8. Mitä muuta tukea tai tietoa olisit tarvinnut ennen Suomeen saapumista?

Opiskelu Suomessa:

9. Mistä olet saanut tukea liittyen koulu asioihin? *

- Rehtori/vararehtori
- Opinto-ohjaaja
- Kuraattori
- Terveystenhoitaja
- Psykologi

- Erityisopettaja
- Nuorisotyö
- Opettajat
- Tutoropiskelijat
- Muut opiskelijat
- Perhe ja ystävät
- Järjestöt/hankkeet
- En mistään
- Muu, mikä?

10. Koetko, että olet osa koulusi yhteisöä? *

- En lainkaan
- Vähän
- Paljon
- Erittäin paljon

11. Koetko, että olet saanut ystäviä Suomesta? *

- En lainkaan
- Vähän
- Paljon
- Erittäin paljon

12. Miten lukio-opiskelusi sujuvat tällä hetkellä? *

Erittäin Huonosti 1 2 3 4 5 Erittäin Hyvin

13. Missä opiskeluasioissa koet onnistuneesi?

14. Missä opiskeluasioissa koet haasteita?

Asuminen Suomessa:

15. Saatko apua arjen asioihin (esim. asuminen, raha-asiat, ajanhallinta, kodin askareet)? *

- ☐ En lainkaan
- ☐ Huonosti
- ☐ Hyvin
- ☐ Erittäin hyvin

16. Mihin arjen asioihin olet saanut apua? *

- ☐ Asuminen
- ☐ Työt
- ☐ Raha-asiat
- ☐ Ajanhallinta
- ☐ Kodin askareet
- ☐ Sosiaaliset suhteet
- ☐ Harrastukset
- ☐ En mihinkään
- ☐ Muu, mikä?

17. Tiedätkö mistä saat apua arjen asioihin? *

- ☐ En lainkaan
- ☐ Huonosti
- ☐ Hyvin
- ☐ Erittäin hyvin

18. Mistä olet saanut tukea arjen asioihin? *

- ☐ Koulu
- ☐ Perhe ja ystävät
- ☐ Nuorisotyö
- ☐ Sosiaalipalvelut
- ☐ Kotouttamispalvelut
- ☐ Ohjaamo/Navigaattori
- ☐ Järjestöt/Hankkeet
- ☐ Kela
- ☐ En mistään
- ☐ Muu, mikä?

19. Mikä mahdollisesti estää tuen saamisen arjen asioihin? *

- ☐ Välimatkat
- ☐ Aikataulut
- ☐ Aukioloajat
- ☐ Kielitaito
- ☐ Taloudelliset syyt
- ☐ Tarvittavia palveluita ei ole
- ☐ En tiedä palveluita
- ☐ En uskalla pyytää apua
- ☐ Muu, mikä?

Tulevaisuus:

20. Mitä suunnitelmia sinulla on lukion jälkeen?

21. Miten kansainvälisiä opiskelijoita voisi mielestäsi
tukea vielä paremmin?

22. Haluatko kertoa muita kokemuksia tuen tai tiedon
saamisesta Suomessa?

Liite 2. Opiskelijoiden ja huoltajien tiedote

Tiedote opinnäytetyöstä

Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogiopiskelija Pilvi Potasev toteuttaa opinnäytetyön kansainvälisten lukio-opiskelijoiden tukemisesta. Työn tilaajana on Meijän lukio 2-hanke (ESR+).

Missä ja milloin?

Aineisto kerätään maaliskuussa 2026 opiskelijoiden Webropol-kyselyllä.

Miten?

Kyselyssä kysytään opiskelijoiden kokemuksia ennen opintojen alkua saadusta tiedosta ja opintojen aikaisesta tuesta. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisti.

Tietosuoja

Vastaukset annetaan anonymisti, eikä henkilötietoja kerätä. Aineistoa käsittelee ainoastaan opinnäytetyön tekijä. Vastaukset säilytetään tietoturvallisesti opinnäytetyön valmistumiseen asti, jonka jälkeen ne hävitetään. Vastauksia käytetään vain tätä opinnäytetyötä varten.

Julkaistu

Opinnäytetyö valmistuu toukokuussa 2026 ja julkaistaan julkisena Theseus-verkkokirjastossa. Julkaistava aineisto anonymisoidaan, eikä yksittäisiä osallistujia voida tunnistaa.

Notice about a Thesis Project

Pilvi Potasev, a Community Educator student at HUMAK University of Applied Sciences, is conducting a thesis project on supporting international upper secondary school students. The project is made in cooperation with the Meijän lukio 2 project (ESR+).

Where and when?

Data will be collected in March 2026 through an online Webropol survey for students. If needed, the data may be supplemented with a staff survey or a student workshop in March 2026.

How?

The survey focuses on students' experiences of arriving in Finland, the information they received before starting their studies, and the support they receive during their studies. Participation is voluntary.

Data protection

All responses are anonymous, and no personal data will be collected. The data will be processed only by the thesis author and stored securely until the thesis is completed, after which it will be permanently deleted.

Publication

The thesis will be completed in May 2026 and published as a public document in the Theseus online library. Any published material will be fully anonymised, and no participants can be identified.

Liite 3. Kansainvälisen lukio-opiskelijan opas

Tietoa oppaasta

Tämä opas on suunniteltu lukioille kansainvälisten opiskelijoiden tukemisen muodoksi. Oppaan tarkoituksena on tarjota selkeää ja käytännönläheistä tietoa opiskelusta, asumisesta ja palveluista Suomessa. Tavoitteena on helpottaa opiskelijoiden opintojen aloitusta ja tukea heitä uuden arjen rakentamisessa.

Opas on koottu kv-opiskelijoilta kerätyn kyselyn pohjalta Sulkavan, Savonlinnan, Suonenjoen, Vesannon ja Joroisten lukioilta.

Oppaan käyttö, jakaminen ja muokkaaminen on sallittua ei-kaupallisiin tarkoituksiin, kun alkuperäinen tekijä mainitaan.

Pilvi Potasev, opinnäytetyö
Yhteisöpedagogi (AMK), Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2026

Opinnäytetyön toimeksiantajana on toiminut Meidän lukio II-Lukiolaisten koulupudokkuuden ennaltaehkäisy ja hyvinvoinnin tukeminen Itä-Suomessa (ESR+) -hanke.

**Meidän
lukio**

Euroopan unionin
osarahoittama

Sisällysluettelo

Opiskelijalle.....	1
Opiskelu Suomessa.....	2
Tukea koulussa.....	6
Asuminen Suomessa.....	7
Vapaa aika.....	10
Tukea arjessa.....	12
Lähteet.....	16

Opiskelijalle

Hei, opiskelija! Onnea uudesta koulupaikasta ja tervetuloa opiskelemaan suomalaiseen lukioon.

Tämä opas auttaa ja tukee sinua opintojen alussa sekä uuden arjen rakentamisessa.

Opas sisältää asioita, joita sinun on hyvä tietää.
Täältä löydät tietoa opiskelusta, asumisesta,
tukipalveluista ja elämästä Suomessa.

Opiskelu Suomessa

Opintojen rakenne:

- Lukuvuosi jakautuu jaksoihin (periodit)
- Yhdessä jaksossa opiskellaan useita oppiaineita
- Päivät alkavat yleensä aamulla ja päättyvät iltapäivällä
- Lukujärjestys voi muuttua jaksoittain

Opetustavat:

- Luennot
- Ryhmätyöskentely
- Itsenäinen opiskelu
- Projektit ja esitelmät

Arviointi:

Opiskelua arvioidaan eri tavoilla:

- Kokeet (järjestetään jokaisen jakson jälkeen)
- Tehtävät ja palautukset
- Osallistuminen tunnilla

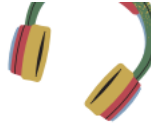
Arvosanat Suomessa:

- 4 = hylätty
- 5–10 = hyväksytty (10 on paras)

Opetusvälineet:

- Oma tietokone (tai koulu lainaa)
- Sähköiset materiaalit ja kirjat (yleensä ilmaisia, saa omaksi tai lainaan)
- Sähköiset oppimisolustat (esim. Moodle)

Ruokailu koulussa:

- Yksi ilmainen lämmin ateria päivässä
- Erityisruokavaliot huomioidaan

Opiskelun kustannukset:

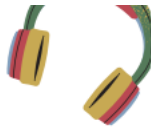
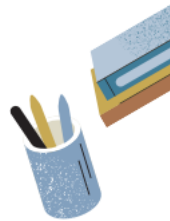
Opinnot eivät pääosin maksa, mutta joitakin kustannuksia voi olla:

- Tietokone (jos haluat oman tai et saa koululta)
- Henkilökohtaiset hankinnat (vihkot, kynät, kalenteri, laskin jne.)

Kysy koulultasi, mitkä asiat ovat sinulle maksuttomia ja mitä saat koululta!

4

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet:

Sinulla on oikeus:

- Saada opetusta
- Saada tukea opiskeluun ja hyvinvointiin
- Turvalliseen opiskeluympäristöön

Sinulla on velvollisuus:

- Osallistua opetukseen
- Tehdä annetut tehtävät
- Noudattaa koulun sääntöjä

5

Tukea koulussa

Voit pyytää apua ja tukea seuraavilta ihmisiltä:

Rehtori: Tärkeät ja viralliset asiat

Opettajat: Opiskeluhaasteet, lisäohjeet tehtäviin, opintojen tuki tai lisäaika

Opinto-ohjaaja: Opintojen suunnittelu, kurssivalinnat, jatko-opinnot ja tulevaisuus

Kuraattori: Hyvinvointi, arki, ihmissuhteet, elämäntilanteet

Terveydenhoitaja: Terveys, sairastuminen, loukkaantuminen, hyvinvointi

Psykologi: Mielenterveys ja jaksaminen

Eritysisopettaja: Oppimisen ja opiskelun haasteet

Tutor-opiskelijat: Vertaistuki, koulu, arki

Asuminen Suomessa

Asunnon hankinta:

Voit asua esimerkiksi:

- Opiskelija-asunnossa
- Vuokra-asunnossa

Asuntoja tarjoaa:

- Opiskelija-asunto organisaatiot (tarkista oman paikkakuntasi tarjonta)
- Yksityiset vuokranantajat

Katso asuntoja esim. seuraavilta nettisivuilta:

Vuokraovi.com, Oikotie Asunnot, OVV

asuntopalvelut, Lumo.fi, Nuorisoasuntoliitto NAL ry

Vuokran maksaminen:

- Asunnosta kirjoitetaan sopimus
- Vuokra maksetaan kerran kuukaudessa
- Vuokran maksupäivä ja määrä lukee sopimuksessa
- Vuokra maksetaan omalta pankkitililtä vuokranantajalle

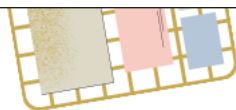
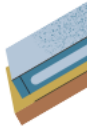
Asumisen muut kustannukset:

- Takuuvuokra (1–2 kuukauden vuokra), joka maksetaan ennen asuntoon muuttamista
- Sähkö
- Vesi
- Internet
- Kotivakuutus (hankitaan usein itse netistä)

Kysy vuokranantajalta mikä kuuluu vuokran hintaan ja mitä tulee hankkia itse!

8

Asumisen säännöt:

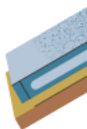
Suomessa asumiseen liittyy yhteisiä sääntöjä:

- Pidä asunto siistinä
- Älä häiritse naapureita (hiljaisuus yleensä klo 22–07)
- Noudata taloyhtiön sääntöjä (nettisivuilla tai ilmoitustaululla)
- Ilmoita vioista ja ongelmista omalle vuokranantajalle tai taloyhtiön huoltoyritykselle (yhteystiedot usein ilmoitustaululla)
- Älä hävitä asunnon avaimia!

9

Vapaa-aika

Julkinen liikenne:

- Bussit ja junat, sekä oman paikkakunnan joukkoliikenne

Liput ostetaan ennen matkaa:

- Mobiilisovelluksella
- Kuljettajalta
- Palvelupisteeltä

Voit ostaa myös kausikortin, joka on voimassa yhden kuukauden. Opiskelijana voit saada usein alennusta!

10

Harrastukset:

Voit harrastaa vapaa-ajalla esim. liikuntaa, taiteita, musiikkia tai mitä itse haluat:

- Koulun kautta
- Nuorisopalveluilta
- Urheiluseuroilta
- Paikallisilta yhdistyksiltä

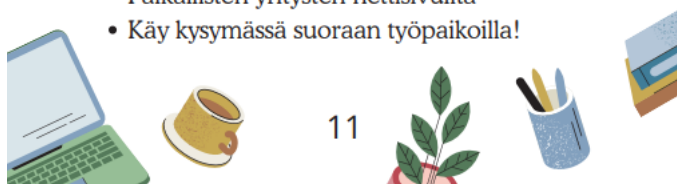
Työnhaku:

Voit tehdä osa-aikatyötä ja kesätöitä opintojen ohella.

Tarvitset: CV (ansioluettelo) ja työhakemus

Etsi työpaikkoja:

- Internetistä (esim. Duunitori, Jobly, Työmarkkinatori)
- Paikallisten yritysten nettisivuilta
- Käy kysymässä suoraan työpaikoilla!

11

Tukea arjessa

Kotoutumispalvelut:

- Auttavat sopeutumaan elämään Suomessa

Saat apua:

- Arjen asioihin
- Viranomaisasiointiin
- Suomen kielen oppimiseen

Nuorisopalvelut:

- Järjestävät toimintaa ja tukea nuorille
- Vapaa-ajan tekemistä
- Ohjausta ja keskusteluapua
- Tukea arkeen

12

Sosiaalipalvelut:

- Apua haastaviin elämäntilanteisiin
- Taloudellisiin vaikeuksiin
- Asumiseen
- Hyvinvointiin

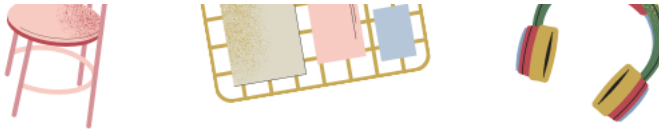
Kela (Kansaneläkelaitos):

- Taloudellista tukea
- Esimerkiksi opintotuki ja asumistuki

Tarkista Kelan nettisivuilta, mitä tukia voit saada!

13

Terveysthuolto:

Terveyskeskus:

- Apua sairastumiseen, loukkaantumiseen, hyvinvointiin, mielenterveyteen

Hammaslääkäri:

- Apua suun ja hampaiden hyvinvointiin

Ohjaamo:

- Ohjausta ja neuvontaa opiskeluun, työnhakuun, arkeen ja vapaa-aikaan

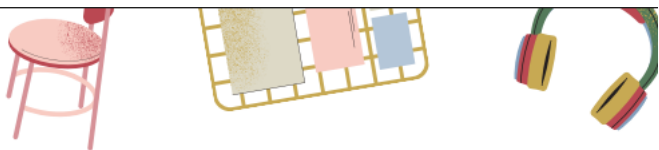
Muut järjestöt ja hankkeet:

- Tukea arkeen ja vapaa-aikaan
- Tapahtumia ja ryhmätoimintaa

Hae internetistä paikkakunnallasi toimivia järjestöjä ja hankkeita!

14

Kielituki:

Voit opiskella suomea itsenäisesti:

- Netissä (Yle.fi)
- Sovelluksilla (Suomipassi, Duolingo, WordDive)
- Verkkokursseilla (FinnishCourses.fi)
- Podcasteilla (Finnishpod101, Finking Cap)

Puhu rohkeasti suomea, kuuntele muita ja kysy, jos et ymmärrä!

15

Lähteet

InfoFinland <https://www.infofinland.fi>

Kela <https://www.kela.fi>

Lukiolaki 714/2018
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180714>

Mielenterveystalo <https://www.mielenterveystalo.fi/fi>

Matkahuolto <https://www.matkahuolto.fi>

Ohjaamo <https://ohjaamot.fi>

Opetushallitus - Lukiokoulutus <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukiokoulutus>

Työmarkkinatori <https://tyomarkkinatori.fi>

VR – Junaliikenne Suomessa. <https://www.vr.fi/>

